

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opggericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST

EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een Algemeen
Nederlandsch belang.“

Abonnementenprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . . 4.—
Afzonderlijke nummers 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels 0.09
" " " 1000 " 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG“, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's Jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in één's schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen. — Verslag Vereen. O. en W. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indische Berichten. — Algemeene Berichten. — Van Vreemde Koloniën — Ingezonden.

Mededeelingen.

Wegens den tusschenvallende Hemelsvaartdag komt dit nummer van ons Blad een dag later uit en heeft de Perskroniek in de laatste kolommen een plaats moeten vinden.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Herinnering aan de Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging,

op Zaterdag 2 Juni 1906 des namiddags ten 1½ uur in de groote Bovenzaal van de „Vereeniging“, Schiedkade 181 Rotterdam.

Voor de agenda zie Koloniaal Weekblad No. 19 van 10 dezer.

Het hieronder volgend Jaarverslag is natuurlijk slechts een concept, daar het nog moet onderworpen worden aan het oordeel der Alg. Vergadering; ook houden wij ons ten zeerste aanbevolen voor op- of aanmerkingen van Afdeelingbesturen en leden over mogelijk onwillekeurig daarin voorkomende onvolledig- of onnauwkeurigheden.

Als **Candidaten** voor de verkiezing der vijf aan de beurt van aftreding zijnde hoofdbestuurleden:

Mr. H. Smeenge te Amsterdam.
Mevrouw van Hengst-Haus te Apeldoorn.
de heer H. P. L. van Driel te Breda.
" " J. L. Pierson te Nijmegen.
" " Th. J. A. van Zyll de Jong te Zutphen, die allen herkiesbaar zijn, en van nog twee in de plaats van mr. D. Fock en den heer G. A. Scherer werden ons door de Afdeelingbesturen, behalve in de eerste plaats, de vijf bovengenoemde de volgende namen opgegeven:
de heer P. N. Adriani te Rotterdam.
" " H. F. van Bijleveld te 's Gravenhage.
Jhr. C. M. E. B. C. von Bose te Nijmegen.
mevr. Fol-Ohl te Apeldoorn.
G. L. Kepper te 's Gravenhage.
M. H. Kuyck te Apeldoorn.
W. Meijer Hamuff te 's Gravenhage.

A. W. P. van Meurs te Rotterdam.
Mevr. van Muyden van Haastert te Apeldoorn.
J. C. A. van Reijn te Prinsenhage bij Breda.
A. Walland te Zutphen.
Jhr. Mr. J. L. W. von Weiler te Rotterdam.

Den Aamdeelhouders der leening groot f 5000.— goedgekeurd bij besluit der Algemeene Vergadering gehouden te 's-Gravenhage den 9den Februari 1906, wordt verzocht de Vergadering op 31 Mei ten 8 ure n.m. in het gebouw der Vereeniging Laan van Meerdervoort 195 ts willen bijwonen.

Van de Afdeeling Zutphen:

Aan het Hoofdbestuur
der Vereeniging Oost en West.

Het bestuur der afdeeling Zutphen e.o. neemt de vrijheid U in overweging te geven, in de op 2 Juni e.k. te houden Algemeene Vergadering der Vereeniging, waar toch statuten-wijziging aan de orde zal komen, als urgent in behandeling te brengen het voorstel om in art. XV der Statuten, de aanhef, in plaats van 's Jaarlijks in het 2e kwartaal te doen luiden: „'s Jaarlijks in het 2e of 3e kwartaal.“

De toelichting tot dit voorstel kan kort zijn. De strekking er van is geene andere dan, om zoo spoedig doenlijk de mogelijkheid te openen om de Algemeene Vergaderingen te doen plaats hebben op zoodanig tijdstip, dat kan worden gebruik gemaakt van de door de Spoorwegmaatschappijen gedurende de zomermaanden aangeboden, goedkope reisgelegenheden. Naast het 3e is het 2e kwartaal behouden, omdat er eene strooming bestaat om de verlaagde tarieven ook reeds toe te passen gedurende de maand Juni en zoo daartoe mocht worden besloten, ook in die maand zou kunnen worden vergaderd.

Namens het bestuur van bovengenoemde Afd.,
De Secretaris,
A. WALLAND.

Zutphen, 19 Mei 1906.

Zevende Jaarverslag

DER

Vereeniging «Oost en West».

Weemoed vervult ons bij den terugblik op het laatste vereenigingsjaar; den 20sten Augustus 1905 toch ontviel aan «Oost en West» haar stichter, de man, die steeds met onverdroten ijver, met hart en ziel zijne beste krachten — en die waren vele, zoowel van geest als van gemoed — wijdde aan de bevordering der belangen van Nederlandsch Oost- en West-Indië, aan het streven der Vereeniging.

De slag, die ons zoo onverhoeds trof, heeft natuurlijk invloed gehad op onze werkzaamheden.

Wij allen, die het door hem gegeven voorbeeld volgen, zullen — nu ons streven den steun dier krachtige, volbloed humane persoonlijkheid mist —, ons dubbel hard moeten inspannen, om het doel te naderen, uitgedrukt in het motto, meermaals met voorliefde door den overledene gebruikt, dat thans ook ons orgaan, het door hem opgerichte Koloniaal Weekblad siert: «Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang», dit zij de leuze, waar-

onder wij blijven trachten hier de zoo noodige, daadwerkelijke belangstelling op te wekken voor de onder Neerlands zorgen staande landen en volkeren, wier genegenheid en volle vertrouwen wij door waardeering en hulpvaardigheid dienen te winnen, willen wij eenigen invloed ten goede op hen kunnen uitoefenen, en omgekeerd, hunne vele hoogstaande eigenschappen heilzaam op ons inwerken. De dwars in ons vaarwater liggende «zandbank van zelfvoldane onverschilligheid over den ontwikkelingsgang van de tropische deelen van ons Rijk», waarop in ons vorig jaarverslag werd gedoeld, is nog lang niet uit den weg geruimd, al begint er langzamerhand een bevaarbare geul in te komen, welke, onder gestadige krachtsinspanning van vele in dezelfde richting sturenden niet kan falen zich meer en meer te verbreeden.

Onze «Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederlandsch-Oost- en West-Indië», met het Koloniaal Weekblad tot hare beschikking, kan in dit opzicht véél doen ter bewerking der almachtige publieke opinie.

Ook aan dit comité ontviel, met den heer G. E. V. L. van Zuylen, zijn bekwamen, werkzaam Voorzitter, die niet gemakkelijk te vervangen zal zijn.

In plaats van Mr. G. van Slooten, die wegens drukke, eigen bezigheden het secretaris-penningmeesterschap niet langer kon vervullen, nam de heer H. Z. Zegers de Beijl die functie welwillend op zich; overigens telt de Commissie nog tot hare leden:

Dr. H. Blink, 's-Gravenhage.
Dr. A. A. Fokker, Amsterdam.
Jhr. W. Graafland, Haarlem.
Mej. Elise A. Haighton, 's-Gravenhage.
G. L. Kepper, 's-Gravenhage.
Jhr. L. C. van Panhuijs, 's-Gravenhage.
J. H. Pijnacker Hordijk, 's-Gravenhage.
Jhr. C. A. M. de Savornin Lohman, 's-Gravenhage.
Mevr. M. Godefroy, Amsterdam.
J. P. Schoemaker, Nijmegen.
Mevr. Scholting—Wijnstroom, 's-Gravenhage.
Mej. Marie Sloot, Amsterdam.
Mr. H. Smeenge, Amsterdam.
De Heer en Mevr. A. H. Berkhout—Bimmerman, Wageningen;
terwijl de Redactie-Commissie van «Het Koloniaal Weekblad», bestaat uit:
Mevr. N. van Zuylen-Tromp, presidente.
Jhr. O. van Beresteijn.
M. A. van Heekeren, secretaris.
H. L. Vorstenbos.
W. van der Zijl, administrateur.

Deze hebben gezamenlijk, daarbij rekenende op de krachtadige medewerking der Afdeelingbesturen en correspondenten de zeer belangrijke, tevens zeer moeilijke taak op zich genomen: *Ned. Oost- en West-Indië nader te brengen tot Nederland.*

Populaire voordrachten en lezingen, met en zonder lichtbeelden, op verschillende plaatsen gehouden o. a. door Jkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt, de heeren A. H. Berkhout, W. O.

Nieuwenkamp, C. Spat en G. Nijpels hebben daartoe zeker ook dit jaar weer het hunne bijgedragen: die moesten nog véél meer ook in de kleine steden en dorpen plaats hebben, want zij zijn heusch geen «wassen neus», zooals een gewezen Kamerlid, — die 't toch uit zijn verkiezingstijd wel beter wist, — dergelijke openbare besprekingen noemde, als uitvlucht, toen hem verzocht werd omtrent zijne koloniale ondervindingen en gevoelens te willen getuigen in het belang van land en volk ginds en daarmee tegelijk van dat van Nederland zelf. Is er wel iets, dat meer aanstekelijk op de menigte werkt, dan hartelijke belangstelling, door het levende woord op eenvoudige, pakkende wijze geuit?

Al kan, vooral in de grootere steden, waar altijd vele en velelei samenkomsten zijn, het gehoor niet altijd zóó talrijk wezen, als wel wenschelijk ware, de dagbladpers, over wier trouwe medewerking onze Vereeniging zich gelukkig meer en meer verheugen mag, zorgt gaarne voor de verdere verspreiding.

Ook onze «Commissie tot bevordering der Ned-Indische nijverheid, kunst en huisnijverheid» bestaande, wat betreft Oost-Indië, uit de leden:

Ph. Zilcken, *onder-voorzitter*, Villa Takèsono, Bezuidenhoutschen weg 's-Gravenhage.
Mevr. Zilcken—van Baak, *secretaresse*, id. id.
W. C. C. Bleckman, 's-Gravenhage.
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher, 's-Gravenhage.
Mevr. J. Bouman—de Lange, Scheveningen.
P. J. Kooreman, 's-Gravenhage.
Mej. C. van der Hart, 's-Gravenhage.
Mevr. C. Rogier—Kuijp, 's-Gravenhage.
G. P. Rouffaer, 's-Gravenhage.
E. von Saher, Haarlem.
Mevr. H. Tersteeg—Pronk, 's-Gravenhage.
J. Toorop, Amsterdam.
Mej. J. G. Tromp, 's-Gravenhage.

En voor West-Indië, uit:

Jhr. L. C. van Panhuys, *secretaris*, Paramaribostraat 157, 's-Gravenhage.
Elise A. Haighton, 's-Gravenhage.
W. H. V. Graaf van Heerdt tot Eversberg, 's-Gravenhage.
De Heer en Mevr. De Meester—Siebouts, 's-Gravenhage.
P. J. Olivier, 's-Gravenhage.
Jkvr. C. A. M. de Savornin Lohman, Amsterdam.
Douairiare C. de Nerée tot Babberich—van Houten, 's-Gravenhage.
C. W. R. Scholten, Amsterdam.
Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler, Rotterdam, met mevrouw N. van Zuylen—Tromp, als *president* der beide afdelingen, werkt o. m. door het houden van tentoonstellingen, zooals in 1905 te Hilversum, Tiel en Arnhem niet weinig mee tot bevordering van de kennis der Oost- en West-Indische toestanden en tot versterking van den band tusschen de verschillende deelen van ons Rijk onderling. Want, verre van slechts «museumachtige uitbeeldingen» te geven, zooals ons eens verweten werd, zijn de leden dezer commissie evenals die der eerstgenoemde er steeds op uit, om, vooral naar aanleiding van het tentoongestelde van de bij de voordracht vertoonde lichtteelden, op ongezochte wijze, den onkundigen juiste begrippen bij te brengen, niet alleen omtrent het doen en laten der Inlanders ginds, maar ook omtrent de levenswijze onzer rasgenooten, «het Blanda-bestaan», in diezelfde gewesten. Natuurlijk kan dit niet anders dan zoowel den inboorlingen dáár als den Nederlanders hier ten goede komen.

Om slechts een paar sterk sprekende voorbeelden te noemen: Een Nederlander, die jaren lang gewoond had in de streek, waar de mooiste der tentoongestelde stukken vervaardigd waren, riep, nadat hij daarop attent gemaakt was, verbaasd uit: Maar dat heb ik nooit geweten; als ik er terugkom, zal ik wel beter uit mijn oogen kijken.»

Een ander, die meermalen Japan en China had bereisd, kreeg berouw, dat hij zijne tochten niet tot den Soenda-archipel had uitgestrekt en nam zich stellig voor spoedig zijn schade in te halen. Van den goeden invloed, dien dergelijk tentoonstelling-bezoek als aanschouwelijk onderwijs op de jeugd en ook op de leeraars van jong-Holland heeft zal voorzeker het nageslacht hier en ginds de vruchten plukken. Daarom gaan wij vol vertrouwen op den ingeslagen weg voort, de medewerking inroepende, van allen, die op de een of andere wijze daartoe in staat zijn, ook opzichts de door deze commissie in het leven geroepen Naamlooze Vennootschap *Boetan*, waarvan het tweede Jaarverslag hierachter, als *Bijlage B*, volgt.

In *Bijlage A* toont U de *Rekening en Verantwoording* van onzen Penningmeester dat de financiële toestand der Vereeniging vrij wat

aanmoedigender uitziet dan verleden jaar, dank zij vooral een legaat van f 5000.— ons door wijlen het zeer belangstellende lid, den Ingenieur J. W. Post, vermaakt.

Een woord van hartelijken dank aan den schenker is hier op zijn plaats.

In de hoop, dat zijn voorbeeld navolging moge vinden, zal aan het eind van dit verslag een erflatings-formulier worden toegevoegd.

Dank zij ook de milde giften van enkele medevoelenden, bij den oproep daartoe van Mr. J. H. Abendanon, werd, zooals reeds in Het Koloniaal Weekblad verantwoord, de Vereeniging in staat gesteld wederom een som van f 1600.— naar Indië over te maken tot leniging van de meest nooddriftigen onder de slachtoffers der jongste overstromingen en koortsepidemieën op Java en Madoera. Dit bedrag, hoe betrekkelijk gering ook, in vergelijking tot den omvang der geleden ellende, zal toch goed gedaan hebben, mede als blijk, dat er ook hier in Nederland medelijdende harten kloppen voor de ginds door rampen geteisterden. Zeker zouden de bijdragen ruimer toegevoeld zijn, wanneer de treurige toestanden door de pers uitvoeriger en meer algemeen bekend waren gemaakt, hetgeen ongetwijfeld ook het nemen van voorbehoedsmaatregelen tegen herhaling dergelijke rampen zeer in de hand zou werken.

Een verslag betreffende de obligatieleening van f 5000 en de exploitatie van het gebouw Laan v. Meerdervoort N°. 195 volgt als *Bijlage C*.

Volgens het verlangen der Afdelings-besturen, geuit in de laatste Algemeene Vergadering der Vereeniging, doen wij hier een kort verslag dat ieder harer kan volgen, beginnende met de oudste in jaren, welke van den aanvang af de kern van *Oost en West* uitmaakte:

De Afdeling 's-Gravenhage.

Het bestuur, evenals verleden jaar, bestaande uit:

G. L. Kepper, *President*.
G. P. H. H. Gonggrijp, *Vice-president*.
Mr. G. C. Douwes Dekker, *Secretaris*.
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher, *Penningm.*
Mevr. N. van Zuylen-Tromp.
Mej. E. A. Haighton.
Mevr. M. Tersteeg—Pronk.
Mr. G. van Slooten Azn.
R. Huygen de Raet.

deelt mede, dat zij feitelijk het heele jaar door onvoltallig waren, doordat eerst de Heer Huygen de Raet — reeds in 1904 — voor eenige maanden naar Indië ging, en tegen den tijd, dat deze zou terugkeeren, de Heer Mr. Douwes Dekker dezelfde reis aanvaardde. In de eerste dagen van dit jaar waren alle leden weer in het land aanwezig.

Bleef dus de samenstelling van het Bestuur onveranderd, 't zelfde kan niet gezegd worden van de werkzaamheden. Gelijk reeds op de vorige Algemeene Vergadering der Afdeling werd medegedeeld, meende het Bestuur in 't belang der Afd. eene zoodanige regeling te moeten treffen, dat loopende zaken spoediger konden worden afgedaan en meer en gemakkelijker gelegenheid zou bestaan tot beraadslaging en handelen. Te dien einde werd een *Dagelijksch Bestuur* ingesteld, bestaande uit den Voorzitter, de Penningmeesteresse en den Secretaris, die aanvankelijk elke week, thans telkens wanneer één der leden dit verlangt, bijeenkomen. — De voordeelen, aan deze regeling verbonden, behoeven zeker geen verder betoog. Hiernaast bleven natuurlijk de maandelijksche bijeenkomsten van het volle Bestuur (behalve in de zomermaanden) bestaan. —

Een tweede punt, dat hier ter sprake behoort te worden gebracht, is de quaestie van het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid door de Afdeling, waarover mede in de vorige Alg. Vergadering onzer Afdeling breedvoerig was gehandeld. Het Bestuur was van oordeel, na hernieuwde en ernstige beraadslaging, dat deze maatregel voor het belang der Afdeling nuttig en noodzakelijk was. Vernomen werd, dat ook in het Hoofdbestuur der Vereeniging de meerderheid zich verklaard had vóór het beginsel: dat de Afdelingen rechtspersoonlijkheid kunnen aanvragen, indien de wenschelijkheid hiervan blijkt, een beginsel, waarmede trouwens blijkbaar rekening is gehouden bij de samenstelling van het Algemeene Reglement. De noodige stappen werden dus gedaan om deze zaak verder te regelen, waarbij bleek, dat de Koninklijke goedkeuring slechts dan kan worden verleend, wanneer in de leden vergadering der Afdeling de wensch tot het verkrijgen der rechtspersoonlijkheid wordt aan-

genomen.

Ten slotte kan nog omtrent de werkzaamheden van het Bestuur worden gemeld, dat in het afgelopen jaar twee sprekers werden uitgenodigd, n.l. de Heer Dr. H. Breitenstein, die eene verhandeling hield over Tropenhygiëne in verband met de acclimatie van Europeanen en, Jonkvr. v. Schmidt auf Altenstadt, die eene causerie hield over hare reisindrucken uit de Molukken.

Wat het aantal leden onzer Afdeling betreft, kunnen wij helaas niet op groote vooruitgang wijzen, hetgeen o. i. een bewijs is, dat doel en streven onzer vereeniging nog niet genoeg gekend en gewaardeerd wordt. In een stad toch als Den Haag, die zoolang reeds de verzamelpplaats is van oud-Indischgasten, kon zeker wel een grooter ledental worden verwacht, wanneer het meerendeel hunner, uit belangstelling en liefde voor Oost- en West-Indië als lid of donateur toetrad niet alleen, maar er zich ook een eer in stelde, om de niet van nabij met de Indië bekenden onder hunne vrienden en familieleden voor ons streven te winnen.

Het aantal leden en donateurs bedroeg op 1 Januari 1906, 941.

Het bezoek van de leeskamer in het gebouw Laan van Meerdervoort 190, neemt evenwel langzaam, toch gestadig toe. Er worden dikwijls boeken ter lezing mee naar huis genomen.

Van de in de Afdeling 's-Gravenhage tot verdeling van den arbeid drie speciale lichamen aangesteld, luidt: is de «Commissie voor opvoeding en onderwijs» er één, bestaande uit:

G. L. Kepper, *Voorzitter*.
Mevr. A. M. E. Hechtermans—v. Buuren, *Penningmeesteresse*.
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher.
Mej. Elise A. Haighton, *Secretaresse*, van Bylandstraat 150.
J. M. Pijnacker Hordijk.
Mevr. N. van Zuylen—Tromp.
J. J. van Santen,
Haar rapport luidt:

Hoewel niet geheel onvoldaan, nemen de aanvragen om raad tot plaatsing van kinderen, of pupillen, niet zoodanig toe als gehoopt ware. Dit feit heeft bij de Commissie teleurstelling gewekt, maar tevens verbazing. Hoe toch is het mogelijk, dat personen, die breed genoeg denken en diep genoeg zien om voor eigen of toevertrouwde kinderen een Europeesche opleiding, maar meer nog dan dit — Indië toch neemt toe in goed onderwijsinrichtingen — een Europeesche opvoeding te verkiezen, blind blijven voor de waarheid, dat de bemiddeling van de commissie gemeenlijk te verkiezen zal zijn, boven die van één hunner verwant of bevriend? Dezen toch zijn bij de keus beperkt tot eigen kring, dikwijls niet zeer ruim, en hebben zich zelf veelal niet genoeg vertrouwd kunnen maken met de onmiskenbare eischen van opvoeding en onderwijs. De Commissie daarentegen bestrijkt vele kringen te gelijk en zijn er onder hare leden, die duidelijk genoeg reeds toonden, dat zij opleiding en opvoeding tot studieveld kozen.

Daarenboven staat het ieder ouder of voogd, vrij om een der Commissieleden aan te wijzen voor het intieme onderzoek naar de behartiging van de belangen der kinderen, dat na plaatsing dient te volgen en volgehouden te worden.

De «Commissie tot verschaffing van hulp aan werkzoekenden en raad aan de naar Indië vertrekenden», die tot hare leden telt:

R. A. Huygen de Raet, *Voorzitter*.
G. C. A. de Witt, *Secretaris*, (die iederen werkdag van 10 12 uur v. m. en van 2—4 uur zitting houdt ten kantore Laan van Meerdervoort 195).

W. J. Larive—Rijswijk.

Mej. M. Maarschalk, had gedurende 1905 veel succes, wat betreft het bezorgen van betrekkingen aan personen, die werk zochten. Gep. O. l. militairen, onder-officieren zoowel als minderen werden op hare aanbeveling geplaatst. Minder voorspoedig was hare bemiddeling voor jonge dames, die als gouvernante of kinderjuffrouw naar Indië wenschen te gaan.

De meeste aanvragen geschieden naar aanleiding der in het *Koloniaal Weekblad* eene vaste plaats innemende advertentie der commissie. Een zeventigtal personen werden door den secretaris te woord gestaan, die of als aanvragers in het register wenschten te worden opgenomen, inlichtingen vroegen, dan wel kwamen bedanken voor verleende hulp en raadgeving terwijl eene uitgebreide correspondentie werd gevoerd met hen, die zich schriftelijk aanmeldden.

Aanbiedingen van en vraag naar baboes voor

de terugreis naar Indië kwamen menigvuldig voor. Gedurende het verslagjaar werden in het register opgenomen 27 en afgevoerd 35 personen, als: 2 wegens vertrek naar Indië, 11 die onze hulp niet meer noodig hadden, 3 die naar elders vertrokken waren zonder adres achter te laten, 1 door overlijden en 18 die eene betrekking gekregen hebben. Op het einde van 1905 kwamen nog in het register voor: 41 personen, waarvan 22 voor een betrekking in aanmerking wenschen te komen en 19 aanbeveling vroegen voor het geven van lessen, het verrichten van naaiwerk, het waarnemen van agentschappen enz.

Door overlijden ontviel aan de commissie haar verdienstelijke Voorzitter, de Heer G. E. V. L. van Zuylen in wiens plaats optrad het bestuurslid der afd. de Heer R. Huygen de Raat.

De «Commissie tot raad-verschaffing betreffende huisvesting, inrichting, onderwijs, medische hulp, inkoop enz. aan uit Indië komende personen», samengesteld uit:

G. P. H. H. Gonggrijp, Voorzitter.

G. C. A. de Witt, Secretaris, Laan van Meerdervoort 195.

Mevr. M. ten Bosch—Bosscher.

Dr. H. H. Hijmans.

Mevr. A. J. de Voogt—Knel.

Kan, evenals het vorige jaar, ook nu mededeelen, dat haar doel ten volle wordt bereikt.

Door 139 personen werden inlichtingen gevraagd omtrent hotels, pensions, gemeubelde huizen of kamers als anderszins, terwijl verscheiden personen in Indië vooruit per brief deze aanvroegen.

Vele families kwamen, vóór hun teruggaan naar Indië, dank betuigen voor de verleende hulp en de pensions aanbevelen, waarin zij tot hun groote tevredenheid den geheelen verloftijd hadden doorgebracht. 13 aanvragen kwamen opnieuw in, tot opname in het Pension Register, waarvoor 11, na ingesteld onderzoek en overlegging elk van minstens drie goede getuigschriften, in aanmerking konden komen.

Een zestal pensions moesten om verschillende redenen van die lijst worden geschrapt. Einde 1905 stonden er 58 bij ons ingeschreven als zeer aanbevelenswaardig.

Klachten omtrent onze hulpverschaffing kwamen in het afgelopen jaar niet voor.

Intusschen houdt de commissie zich altijd ten zeerste aanbevolen voor gegronde op- of aanmerkingen op haren arbeid in het belang der raad-vragenden.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Debet.	
Aan contributie	f 2027,59
» huur gemeubeld huis 21 Galilei- straat	- 100,—
Aan entrees lezing	- 100,20
Totaal	f 2727,79
Credit.	
Salaris Algemeene Secretaris	f 600,—
Huur, bureau en leeskamer, Laan van Meerdervoort 195.	- 500,—
Afgedragen aan Penningmeester H. B. Heerenhuis Galileistraat	- 505,—
Restitutie voorgeschotene gelden A. p. Aan den Secretaris der Afdeling voor gemaakte kosten	- 325,20
Aan den Secretaris der Afdeling voor gemaakte kosten	- 190,41½
Afgévaardigden Algemeene vergade- ring	- 67,60
Honorarium lezing	- 37,—
Zaalhuur en andere onkosten dier lezing	- 40,—
Porto's drukwerk enz.	- 43,55
Saldo in kas	- 242,96½
Totaal	f 2727,79

In alphabetische volgorde komen nu aan de beurt:

De Afdeling Amsterdam.

Bestuur:

Mr. H. Smeenge, President.

E. A. H. van der Heide, Vice-President.

P. L. van Genderen, 1e Secretaris, van Bree-
straat 120.

Mr. J. W. Sikman, 2e id.

H. W. Praasterink, 1e Penningmeester.

I. P. H. Witkamp, 2e id.

(waarvan het verslag de volgende week zal in-
komen).

De Afdeling Apeldoorn.

Deze is een sprekend voorbeeld, hoe door be-
zielde, onverpoosde werkzaamheid vooral van het
bestuur bestaande uit:

Mevr. A. van Hengst—Haus, *Presidente*.

O. H. Kuijck, *Secretaris-Penningmeester*.

Mevr. L. A. van Muijden—Haastert.

Mej. M. A. A. Jonkers.

Mevr. K. S. Blekking—Eijsden.

Véél kan worden gedaan, ook wat betreft het
winnen van nieuwe leden. Kenschetsend is de
uit het hart komende uitspraak van één hun-
ner: «Men moet eigenlijk steeds vervuld zijn
van het doel en streven van «Oost en West» en
geen gelegenheid laten voorbij gaan om daarover
met anderen te spreken.»

Als velen zóó dachten, dan zou ons ledental
in dit jaar reeds minstens verdubbeld zijn!

De afdeling Apeldoorn mocht zich dan ook
verheugen in toenemenden bloei.

Door middel van de plaatselijke pers werd
herhaaldelijk de aandacht gevestigd op het nut-
tige streven onzer vereeniging, waarna, door ijve-
rige *persoonlijk propaganda* van eenige leden,
velen werden opgewekt om tot het lidmaatschap
toe te treden. Ook door toezending nu en dan
van ons Orgaan aan niet-leden werd aan «Oost
en West» meer bekendheid gegeven. Eene lezing
over Java, door Jkvr. A. von Schmidt auf Alten-
stadt op 26 October, waaromtrent verslag werd
uitgebracht in het Koloniaal Weekblad van 2
November 1905, no. 34, had bijzonder groot
succes.

Het ledental nam voortdurend toe, aan het
einde van het jaar kon het bestuur met volde-
ning wijzen op de gunstige resultaten: het aantal
leden was van 68 geklommen tot 183.

Pogingen, in het werk gesteld om nogmaals
eene lezing of causerie te doen houden, mislukten
vooralnog, doch plannen worden desbetreffend
reeds beraamd voor het volgende seizoen.

In het bestuur der afdeling werd de Heer
K. H. Koentze, die als secretaris-penningmeester
zijn ontslag had genomen, vervangen door den
Heer O. H. Kuyck, en in de plaats van Mevrouw
Mensing van Charante gekozen Mevrouw de
weduwe K. S. Blekking geb. Eysden.

Afdeling Arnhem.

Bestuur:

W. J. M. Michielsen, *President*.

Th. L. F. A. Lieftrinck, *Secretaris-Penningmeester*.

P. ten Bruggen Cate.

W. F. van Essen.

L. A. H. Lamie.

Gedurende het jaar 1905 werd viermaal aan
de leden der Afdeling eene voordracht aan-
geboden.

In Januari las de heer A. H. Berkhout over
Suriname: in Februari en in November hield
Jkvr. von Schmidt auf Altenstadt eene voordracht,
respect over Japan en over Java, terwijl ten slotte
in December de heer G. Nijpels optrad met het on-
derwerp: «Onze vroegere aanrakingen met Boni.»

In de plaats van wijlen den heer P. J. Avis
werd, in de Algemeene vergadering van April
1905, als bestuurslid gekozen de heer W. J. M.
Michielsen, die zijne benoeming aannam en door
het bestuur als voorzitter werd aangewezen,
voor welke functie de heer J. Jonker had bedankt.

De periodiek aftredende bestuursleden, de
heeren Jonker en Lieftrinck, werden als zoodanig
herkozen.

Het ledental van onze vereeniging bedroeg op
31 December 76.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Ontvangsten.

Saldo 1904	f 135,39
Rente Spaarbank	- 4,27
Entrees lezingen	- 15,50
Contributies	- 120,—
Totaal	f 271,16

Uitgaven.

Honorarium lezingen	f 130,—
Inning kosten contributie	- 4,20
Advertentiës	- 48,52
Zaalhuur	- 35,99
Lantaarnhuur	- 17,35
Schrijfflooi	- 3,—
Drukwerk	- 19,70
Reiskosten Afgévaardigde	- 3,40
Porti	- 9,08
Saldo	- 5,92
Totaal	f 271,16

LAMBERT WATERREUS,

Sumatrastraat 279

b/d Bankastraat.

Den Haag.

Telefoon 1447.

Zeer mooie Gandaria assin en Atjar
Gandaria Bombaye ducks, Palmine (plan-
ten vet) Windham Corn (mais) Nangoeng
Thee, Goela aren, Ketjap Benling, Roode
visch etc.

GERASPTE KLAPPER.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 58 a

Gewaarschuwd wordt tegen
arglistige nabootsing.

ALLE MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

Proefles gratis.

Prospectus franco.

Moderne Wasch-, Glans- en Strijkinrichting

Mejⁿ NOORDHOEK & v. d. HEUVEL,

Beeklaan 265

bij de Weimarstraat,
's-GRAVENHAGE.

W. POPPINK,

Zadelmakerij.

Reisartikelen.

141-143 Prins Hendrikstraat

DEN HAAG.

Afdeling Breda.

Bestuur:

E. P. L. van Driel, *President*.

J. C. van Reijn, *Secretaris-Penningmeester*.

Mevr. A. J. Stapel—Harmsen.

Zoowel door het houden van lezingen, als door
het rondzenden van circulaire, ons streven be-
schrijvende, zette het afdeulings-bestuur de pro-
paganda voor het doel der Vereeniging voort.

De eerste lezing werd met groot succes gehou-
den door Freule A. von Schmidt Auf Altenstad
over Japan.

De Tweede lezing, belangloos aangeboden door
den Heer C. Spat, leeraar aan de Koninklijke
Militaire Academie, over de »Bedevaart naar
Mekka», was niet minder leerzaam en onderhou-
dend.

Bij beide Voordrachten was toegang voor niet
leden op f 0.50 en f 0.25 gesteld, ten einde eenig-
zins in de kosten te gemoet te komen. De op-
brengst bedroeg echter slechts f 12.50 en f 2.50.

De Bredasche Amateur fotografen-vereeniging
stond ons steeds hierbij ter zijde met het leenen
van haar scyopticon, hetgeen wij ten zeerste
waardeeren en trachten te beantwoorden door
den leden der Vereeniging toegangskaarten tot de
lezingen aan te bieden.

Ook de cadetten der Koninklijke Militaire Aca-
demie werden door het afdeulings-bestuur
geïntroduceerd. De Gouverneur der Academie gaf
aan een vijf en twintig tal verlof onze bijeen-
komsten bij te wonen.

Enkele malen werd slechts hulp ingeroepen door naar Ned-Indië vertrekende, en inlichtingen gevraagd. Steeds werd hieraan voldaan, zoo noodig ook door het Koloniaal Weekblad ter hulp te nemen.

Het ledental bleef 58.

GELDELIJKE AFREKENING

Ontvangsten.

1 Januari 1905. Saldo in kas	f 59.91½
Ontvangsten Contributie	- 101,50
Verkochte Reglementen	- 2,—
Totaal	f 154,41½

Uitgaven.

Inningskosten, Contributie en kleine uitgaven	f 3,70
Toegelegd op de Lezing Tante van Schmidt auf altenstadt	- 63,92½
De op de Lezing Heer C. Spat	- 22,95
Zaalhuur, drukloon, porti etc.	- 8,62
Aan het Hoofdbestuur afgedragen	- 35,50
31 December in Kas	- 19,72
Totaal	f 154,41½

Van de **Afdeeling Groningen en Ommelanden** komt het verslag de volgende week.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Inkomsten.

Saldo 1904	f 125.98
Contributie	- 68.50
Gekweekte rente	- 4.97
	f 199.45

Uitgaven.

Aan Penningmeester Hoofdbestuur	f 13.—
Bodeloon	- 4.41
Reiskosten afgevaardigde	- 17.50
Zaalhuur	- 5.—
Saldo	- 159.54
	f 199.45

Zoo ook dat van de **Afdeeling Leiden.**

Afdeeling Nijmegen.

Bestuur:

- K. F. Kaspersz, *President.*
 Jhr. C. M. E. R. G. von Bose, *Secretaris.*
 D. G. J. Wethmar, *Penningmeester.*
 Mevr. J. G. M. A. von Bose, *Vice-Presidente.*
 E. Michell.

Gedurende het winterseizoen, den tijd, dat veelal het meerendeel, van het werk verricht wordt, was het Bestuur aldoor onvoltallig, zoowel door het buitenslands vertoeven van twee zijner leden, als door het vertrek van onzen Penningmeester naar elders, waardoor onze afdeeling een gevoelig verlies leed. Een woord van dank aan dezen altijd zoo volijverigen functionaris is zeer zeker verdiend. Slechts ééne voordrachtsavond, maar eene zeer onderhoudende, door Jkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt, kon er plaats hebben. Helaas heeft de Afdeeling nog altijd te klagen over gebrek aan algemeene belangstelling en medewerking. Zij telt slechts een negentigtal leden, in een stad, waar toch zoovele personen wonen, die, — al was 't alleen uit dankbaarheid tegenover hun vroeger tweede-vaderland, — véél voor Indië moesten voelen en overhebben, en van wie dus verwacht mocht worden, dat zij zich haasten zouden de gelederen van *Oost en West* te helpen versterken.

Nu waren en zijn er nog onder het aantal leden velen, die zelve nimmer in Oost- of West-Indië geweest zijn. Bij enkelen hunner had wel is waar de toetreding een zelfzuchtige bijbedoeling, hetgeen duidelijk genoeg bleek uit het feit, dat zij voor het lidmaatschap bedankten, toen zij meenden er hun doel niet mede te zullen bereiken, toch geven diegenen hunner, die uit zuivere belangstelling lid werden en gebleven zijn een beschamend voorbeeld aan al de achterblijvende oud-Indisch-gasten, die juist de vóórmannen moesten zijn, om hunne landgenooten belang te leeren stellen in het *Grootere Nederland*. Op alle leden wordt een dringend beroep gedaan, te willen trachten familie en vrienden voor ons streven te winnen. Stijgt het ledental en worden daardoor van zelf de inkomsten grooter, dan kan door de Afdeeling ook meer nuttigs verricht worden.

Slechts een enkele keer werd het Afdeelingsbestuur om inlichtingen gevraagd; zoo wendde zich onlangs iemand, die zich in Nijmegen wenschte te vestigen schriftelijk uit Indië tot de

vice-presidente, die natuurlijk dadelijk volgaarne bereid was al de vragen uitvoerig te beantwoorden. Misschien is dit geval de voorlooper van vele andere! Meenende, dat meerdere bekendheid met ons streven, ook het vragen om voorlichting betreffende opvoeding en onderwijs van kinderen wier ouders in Indië zijn, zou in de hand werken, geeft het bestuur in overweging van tijd tot tijd in enkele Indische bladen advertentiën te plaatsen. —

In de plaats van den heer L. N. O. Wethmar, neemt nu de heer J. L. H. Beijens het penningmeesterschap waar.

VERANTWOORDING OVER 1905.

Ontvangsten.

Aan saldo in kas	f 47.70½
» Contributie	- 154.50
	f 202.20½

Uitgaven.

Per zaalhuur	f 17.55
» advertentiekosten	- 8.55
» onkosten lezing	- 41.55
» drukloon	- 3.20
» innen contributie	- 4.85
» » frankeerkosten	- 1.58½
» schrijfbehoeften secretaris	- 1.85
» idem penningmeester	- 2.50
» abonnement Kol. Weekblad	- .50
» Gezonden Hoofdbestuur art. XII	- 50.—
» Honorarium en reiskosten	- 15.—
» bestellen enz., jaarverslag '04	- 4.48
» Beschrijvingsbiljet briefk. Suriname	- 1.—
» Saldo in kas	- 49.59
	f 202.20½

(Wordt vervolgd).

Uit de Oost-Indische Mail.

In het Bataviaasch Nieuwsblad, dat de jongste mail ons aanbracht, wordt de aandacht gevestigd op een opmerking van de *Morning Post*, waarin het probleem der Stille Zuidzee wordt besproken, met de beweerde plannen voor den verkoop der Filippijnen, namelijk dat, indien die over mochten gaan in handen eener Europeesche mogendheid, deze natuurlijk niet zou nalaten langzamerhand haar gezag over den Indischen archipel uittebreiden.

„Het schijnt nog zoo dwaas niet te gelooven”, zegt het blad, „dat deze factor in het spel zal komen, in geval Ned. Indië het onderwerp zal vormen van een Duitsch-Hollandsch vennootschap, dan wel onder Duitschland's protectoraat zal komen. De rudimentaire basis van zulk een regeling bestaat reeds; want de Duitsch-Hollandsche kabel in de Oostelijke wateren is geen handelsonderneming, maar een politiek ontwerp. De Conventie van 1901 moet een geheim protokol bevatten, dat in de Tweede Kamer in den Haag niet is overgelegd, toen vergunning werd gegeven, tot het leggen van den kabel. Later werd informeel de vraag gesteld: of zulk een verdrag wel in overeenstemming was met de Ned. grondwet?”

Dit nu is natuurlijk dwaasheid, zooals het Bat. Nbl. ook erkent, maar wat nu volgt, zegt 't blad, mogen wij ons voor gezegd houden:

„Duitsche samenwerking op Java en Sumatra zou in één opzicht hartelijk welkom geheeten worden, want de economische ontwikkeling der nederlandsche eilanden is gebleken te zijn een taak, gaande boven de krachten van Holland, en iets wat heel veel weg heeft van een koloniaal bankroet schijnt niet ver af te zijn. Een finantieel overwicht kan niet meer behouden worden; en gedurende de laatste vijf jaren is het deficit reeds geklommen tot het betrekkelijk hooge bedrag van vijf miljoen pond sterling, terwijl zelfs de optimistische begroting voor het loopende jaar een debet vertoont van bijna negen honderd duizend pond sterling.”

„Wat hebben wij van Suriname, Borneo, Celebes gemaakt, om van de kleinere eilanden niet te spreken. En wat is er te zien van een breeden blik in de politiek, die aanstuurt op een ontwikkeling dier eilanden?”

„Wij zijn nog wel ver van een koloniaal bankroet af”, zoo besluit het Bat. Nbl., maar wij gaan er toch, zonder koersverandering, onvermijdelijk heen. De „nieuwe Koers”, zoo plechtig ingeluid, doet niets zien van een nieuwe richting. . . . .”

Hetzelfde blad van 17 April wijst op het verkeerde om Siam nog steeds te beschouwen als een Aziatisch staatje van te geringe beteekenis, om er veel aandacht aan te verspillen. Tegelijk met het begin van de snelle ontwikkeling van Japan op militair, maritiem en politiek gebied, begon Siam zich omhoog te werken uit de omringende kleine staatjes en Vorstendommen, waar de radja's zich uitsluitend bezighielden met hunne genoegens, jacht en spel en, wat er te besturen viel overlieten aan viziers en rijks grooten. Siam begon militaire aspiraties te krijgen, Siam ging schepen bouwen en op waarlijk bewonderenswaardige wijze werd een algeheele en degelijke hervorming van 't onderwijs — de gouden sleutel van de poort, die voert naar volkswelvaart en volksontwikkeling — ingevoerd.

De vreemde mogendheden zonden haar gezanten naar Bangkok en Japan en China eenerzijds, Frankrijk en Engeland aan den anderen kant, streefden naar de gunsten van den witten Olifant.

Thans is ook Rusland dien kant op.

De Siameesche prins, Tsjakrabron, die zeven jaar in 't Russische garde-huzaren-regiment dienst deed en in 't begin van Februari j.l. van den Czar afscheid nam, moet betreffende het afstaan van een kolenstation in Siam aan Rusland o. a. de volgende mededeeling hebben gedaan:

„De kwestie is wel is waar ingewikkeld, maar voor Siam komt slechts één ding in aanmerking: welke voordeelen kan Rusland ons in ruil van een kolenstation aanbieden? De verwezenlijking van dit denkbeeld zal ongetwijfeld bij de belanghebbende mogendheden een protest doen ontstaan, en dan zullen wij te beslissen hebben: of de nadeelen, uit zulk een protest voortvloeiende, de te verwachten voordeelen van russische zijde zullen annuleeren.

Wenscht de russische regeering met ons over de aangelegenheid in onderhandelingen te treden, dan kan zij van de meeste bereidwilligheid der siameesche regeering overtuigd zijn. Inmiddels zal het ons verheugen de russische vrijwilligers-vloot vaak in de siameesche wateren te kunnen begroeten en haar tot een rechtstreeksch verkeer met Siam te kunnen brengen. Wij schatten het handelsverkeer met het buitenland zeer hoog; onze invoerrechten bedragen nauwelijks drie procent der waarde, waardoor groote mededinging mogelijk is. Nog onlangs had Engeland op handels- en industriegebied den voorrang, thans verdringen duitsche artikelen de engelsche. Wij voeren voornamelijk uit rijst en teakhout, dat uitstekend aangewend kan worden bij den bouw van oorlogs- en handelsschepen en wij zouden ons zeer verheugen, wanneer ook Rusland er toe kon besluiten het siameesche materiaal voor de nieuwe vloot te bezigen.”

Het blad van 18 April is in een hoofdartikel getiteld: Een Surrogaat, al heel slecht te spreken over de wijze, waarop de regeering het verloop onder de **Officieren van Gezondheid** wil stuiten, keurt ten zeerste af het aanwenden van lapmiddeltjes, als b.v. het op proef aanstellen van inlandsche artsen voor officiersdiensten, en ziet daarin zelfs veronachtzaming van de belangen van het leger, dat de volle waardeering met den daad verlangt en geen goedkoop vleiery met mooie woorden.

Henri Borel wijdt in het Weekblad voor Indië no. 51 eenige beschouwingen aan het **Chineesch Onderwijs in Indië**, dat wil zeggen aan het onderwijs, aan Chineezee gegeven, in de chineesche taal.

Tot heden heeft de Indische regeering nooit iets gedaan om de Chineezee in staat te stellen, hun kinderen onderwijs te doen genieten in hun eigen taal. de gewone hollandsche scholen, lagere, zoowel als middelbare, stonden voor de Chineesche kinderen open, maar slechts zeer weinigen van hen waren de Hollandsche taal genoeg machtig om er van te kunnen profiteren.

Daarbij kwam, dat van Chineesche zijde geen behoefte of liever geen verlangen bestond, om aan dat gemis van nationaal onderwijs een einde te maken. De Chineezee waren zelfs al goed op weg hun eigen nationaal karakter te verliezen.

Tot voor een tweetal jaren was het Chineesche onderwijs zou goed als geheel in handen van z.g. „Sin Sehs”, die op eigen houtje een soort school oprichtten, waar voor luttel honorarium, gebrekkig les werd gegeven in 't Chineesch lezen en spreken, en de allereerste beginselen van het telraam. Slechts enkele bevoorrechte, rijke Chineezee konden zich de weelde van een eigen meer ontwikkelde „Sin seh” veroorloven.

En der allereerste gevolgen van China's ontwakking, na de laatste wereldgebeurtenissen in 't Oosten, den Japansch-Chineeschen en Japansch-Russischen oorlog, is een hervorming van het onderwijs geweest.

Als gevolg van een decreet der Keizerin-Weduwe (uit naam van den Keizer) van China, kort geleden uitgevaardigd, waarbij de literaire staatsexamens werden afgeschaft, werd het onderwijs, ook het hogere, op Europeesche leest geschoeid.

Dit besluit is zeker het liberaalste en verstrekkende, dat ooit door de Chineesche regeering is genomen.

Tegelijk naar dezen drang naar onderwijs, is in China opgekomen de wensch naar éénheid, naar het solidair en hecht verbonden worden tot ééne, groote Chineesche natie.

De officieële taal in China is het z.g. mandarijn-chineesch, dat door alle ambtenaren (d. i. mandarijnen) in China wordt gesproken en ook door de hogere standen, zooals b.v. het Fransch in Europa. Deze taal — z.g. Kwahnhoa — vormt niet alleen de band tusschen alle Chineesche elementen in het groote Chineesche rijk onderling, maar ook tusschen China en Japan, daar ze ook in Japan in de hogere volksklassen wordt gebruikt, en op vele Japansche scholen wordt onderwezen, zooals bij ons het fransch.

Deze mandarijn-taal wordt echter tot nu toe in Ned. Indië in 't geheel niet gesproken, onder het tegenwoordige Chineesche geslacht op Java is er misschien hier en daar sporadisch slechts één enkele die 't verstaat, daarom is het goed van hen gezien, dat zij thans het jongere geslacht doen onderwijzen, niet in het tot nu toe gebruikelijke Hokjen-Chineesch, maar in 't mandarijn-chineesch, dat 't vol-

gend geslacht der Chinezen over geheel China zal verstaan en waarmede het ook verbonden wordt aan den Japanschen broeder-Aziat.

Java.

In Juli a. s. zal, als onderdeel van de afd. A der Koningin Wilhelminaschool te Batavia een **Handelsschool** met twee-jarigen cursus worden geopend.

Belangstellenden kunnen het programma van onderwijs en de voorwaarden tot toelating vinden in 't Bat. Nbl. van 12 April j.l.

Een nieuwe **hormat-circulaire** heeft het licht gezien, met de bedoeling de bestaande hormat-circulaire dringend te doen naleven en derhalve den inl. ambtenaren duidelijk te verstaan gegeven, dat zij den pajong wel behooren te gebruiken en voorts dat de voorgeschreven wenken, ten opzichte van het gebruik der Hollandsche taal door de inlanders, stipt behooren te worden opgevolgd.

In „De Week” van het Soerabajasch Handelsbl. van 21 April j.l. schrijft de heer U. van Genos o. a.:

„Java schijnt dan inderdaad zijn drie gouverneurs te krijgen — of, om historisch waarder te zijn — terug te krijgen. Deze noodsporang van de regering te kwalificeeren als een eleganten diplomatieken danspas — daartoe kunnen wij niet komen. Daarvoor zijn wij niet genoeg diplomaat.

De heele zaak is dat het korps ambtenaren van het binnenlandsch bestuur geleidelijk, maar zeker in kwaliteit achteruit gaat. Wie 't „geestig” zeggen wil, leest voor keurkorps treurkorps. Minister Cremer laadde een zware schuld op zijn geweten, toen hij de Delftsche instelling ophief zonder met de nieuwe gereed te zijn, even vóór zijn aftreden. Het gevolg was dat de toevloed van jonge krachten uit Nederland sterk verminderde en men in Indië met de handen in het haar zat over de vraag, hoe het korps op sterkte te houden. Jongelieden, die reeds jaren geleden hun diploma hadden verkregen; blokkers, die na eindeloos getob ten slotte het examen te Batavia met zoogenaamd goed gevolg doorstonden — ziedaar de aanvulling, waarmede de regering genoegen moest nemen. En dit na al het geschrijf en gewrijf over de beste opleidingsmethode! Lieve landgenooten, zouden wij ons niet eindelijk gaan schamen? Zouden wij maar niet frischweg bekennen, dat het „keurkorps” voor een kwart eeuw bedorven is?

Het eindje draagt den last.

Behoeven wij nog te zeggen, dat wij ons van de instelling der drie Javasche gouvernementen bitter weinig voorstellen?

Onze reeds geringe verwachtingen worden nog gedrukt door het besef, dat men in Indië niet decentraliseeren kan. Deze stelling willen wij tegen een ieder en een iegelijk verdedigen, onder voorbehoud, dat de delegatie van enkele bevoegdheden door den Gouverneur-Generaal aan de departementschefs buiten beschouwing blijft. Onze regering — hiermede bedoelen wij niet den Gouverneur-Generaal — is te vreesachtig, te zwaartillend om de decentralisatie tot haar recht te kunnen doen komen. Zij is bang om zich aan koud water te branden en zorgt voor een ambtenaren-meerderheid; bang om de nieuwe bestuursorganen ruime bevoegdheden toe te kennen; bang om hen zonder toezicht te laten (men denke aan de aanschrijvingen aan de residenten om een oogje in 't zeil te houden, als de gemeenteraden uitgaven voteeren). Zij heeft verder, juist in een periode dat gemeentelijke belastingen een eisch van den tijd zullen worden, de patentbelasting zoodanig opgevoerd, dat van opentent geen sprake kan zijn en de gemeente voor andere directe heffingen zal terugdeinzen. Men mist bij de uitvoering van het decentralisatie-beginsel de onbepaaldheid, de royaliteit, die er mede moeten samengaan.

Bij de decentralisatie, die in de aanstelling van de drie gouverneurs belichaamd is, zal men wel weer hetzelfde zien. Zij zullen zich wel hebben te onderwerpen aan een controle die van hun zelfstandigheid een schim maakt. Zij zullen marionetten worden, met touwtjes aan Buitenzorg vastgemaakt, evenals de tegenwoordige residenten.

Hoezeer wij in beginsel vóór decentralisatie en dus ook voor den nieuwen maatregel zijn, is ons elk enthousiasme vreemd, zoolang wij niet de zekerheid hebben dat de nieuwe gouverneurs iets in de melk te brokken krijgen.”

Naar aanleiding van een in het Verslag van den Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaja opgenomen nota in zake de **Prauwenvaaren voor Soerabaja** van de hand van den heer F. J. Gents, zegt dezelfde schrijver o. m.:

„Het denkbeeld van den heer Gents komt hierop neer: Hij wenscht de ontworpen prauwhaven volgens het plan C. 3 voorloopig onuitgevoerd te laten en den grooten Boom te laten op de plaats waar die nu is, doch uit te breiden. Verder wenscht hij alleen uitgevoerd te zien de verbreding van de Kalimaas tot aan het voormalig fort Prins Hendrik en stelt zich daarbij voor, dat de rivier hoogerop dan van zelf wel tot grooter breedte en diepte zal uitschuren in verband waarmede hij vernauwing van de kaaimuren langs dat deel noodig acht.

Eerlijk gezegd, vinden wij dit denkbeeld nog zoo kwaad niet. Ons plaatsend op het standpunt, dat van de groote havenplannen voorloopig niets zal komen

en het plan met het kikkervijvertje kans heeft te worden uitgevoerd, moeten wij verklaren dat, naar ons gevoelen, de regering goed zal doen ernstige aandacht te schenken aan de door den heer Gents voorgestelde beperking, die een aanzienlijke bezuiniging in haar gevolg heeft.”

En naar aanleiding van het Koloniaal Verslag betreffende de handel van Ned-Indië:

„Het beeld dat de invoer-cijfers vertoonen, is gunstig, als men tenminste het feit van den toenemenden import als zoodanig wenscht te beschouwen. Niet steeds is dit het geval. Men denke aan den aanzienlijken invoer van rijst in een slecht oogstjaar; dan heeft men juist met het tegenovergestelde van welvaarts-toeneming te doen.

Een betrouwbaarder maatstaf leveren de uitvoercijfers op. Deze zijn in 1904 voor Java en Madoera van ruim 157 op 171 miljoen gekomen, een vermeerdering van 14 miljoen.

Wat leeren de specificaties? Dat in hoofdzaak de suiker (die circa 33 pct. van den uitvoer voor haar rekening neemt), verder de tabak, de petroleum en de thee — dus producten van de Europeesche nijverheid — het acres hebben bewerkt. Tegen de 6 miljoen, waarmede de uitvoer van koffie is gedaald, staan 15 miljoen, waarmede de export van suiker is gestegen.

De totalen der uitvoeren van inlandsche producten zijn vrijwel gelijk gebleven; alleen zijn gommen en harsen van 12 op 14 miljoen, copra van 11 op 13 miljoen en pinangnoten van 1½ op 3 miljoen gekomen.

Voor de sceptici ten aanzien van de ontzaglijke beteekenis der Europeesche cultures, vooral van die van suiker, is bovenstaand staatje bijzonder leerzaam.”

Buitenbezittingen.

Het gerucht, dat de gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, **C. A. Kroesen**, met pensioen naar Nederland wenscht terug te keeren, wordt uit Makassar bevestigd, schrijft men aan de **Locomotief**.

In September vertrekt hij met zijn gezin naar patria. Het blad schrijft naar aanleiding hiervan o. m.:

„Geen mensch is onmisbaar, geen plaats onvervulbaar op de wereld, maar toch het lijkt schier onmogelijk, dat die geweldige figuur 's lands dienst zal verlaten, zonder dat van alle zijden handen worden uitgestoken om hem vast te grijpen, te behouden voor onze koloniën, die zoo zeer behoefte hebben aan dergelijke krachtige ambtenaren. Nooit is de gouverneur Kroesen teruggedeinsd voor moeielijkheden. Vond hij in zijn afdeling, in zijn gewest verkeerde toestanden, dan ignoreerde hij die niet om des vredes wille, maar onderzocht ze. Waren zij langs minnelijken weg op te lossen, dan verkoos hij dien weg; maar hadden die verkeerdheden afmetingen aangenomen, die niet met vriendelijkheid en welwillendheid te verbeteren waren, dan aarzelde hij geen oogenblik met kracht en geweld in te grijpen, gedachtig aan het spreekwoord, dat zachte heelmeeesters slinkende wonden maken.

Bindjei is niet alleen onder hem, maar door hem groot geworden. De „Paus van Bindjei”, de „Bismarek van Oost Sumatra”, zooals hij te Deli genoemd werd, zal een onvergetelijke persoonlijkheid blijven in de geschiedenis van dat land. Waar de groote tabaksmagnaten het bestuur niet altijd met het noodige respect behandelden, daar bogen ze onder de geweldige vuist van den controleur Kroesen.

Wat hij als resident van de Zuider en Oosterafdeeling van Borneo en als gouverneur van Celebes gedaan heeft, ligt nog tekort achter ons om hier vermelding te behoeven.

Zoo is door zijn toedoen aan het wanbestuur in de Bovendoezoen een einde gemaakt en hebben wij de voor ons vernederende houding in Zuid Celebes laten varen. Het onbuigzame karakter van den vertegenwoordiger van het Nederlandsche gezag noodzaakte dee vorsten zijn wil te volgen. Als een oermensch in zijn kracht en onverzettelijkheid stond hij steeds tusschen de Oostersche potentaten. De korte, stijve gestalte met het groote hoofd; de op elkaar geklemde lippen en kleine doordringende oogen imponeerden en dwongen ontzag af.”

Toch is Kroesen au fond de goedheid en welwillendheid zelve; minzaam en vriendelijk en in alle opzichten een „gentleman”. Steeds voor een ieder, zelfs voor den minsten inlander, toegankelijk; steeds bereid om elke klacht te onderzoeken en, waar eenigszins mogelijk 't te verhelpen, is hij een vriend van velen.

Voor zwakke ambtenaren echter, die clementie voor hun daden verwachtten, „daar anders het prestige verloren zou gaan”, kende hij geen genade. Het prestige kan slechts berusten op het recht, was zijn leus. Door een assistent-resident in een verkeerde daad jegens den inlander te steunen om diens „prestige” te redden, zou hij dat van het gouvernement en het zijne in de waagschaal gelegd hebben. Daarom dwong zijn rechtvaardigheidsgevoel hem onvoorwaardelijk de partij op te nemen van hem, onverschillig of deze een arme koeli, of een hooggeplaatst persoon was, wien in waarheid onrecht was aangedaan.

Met Kroesen zou een ambtenaar van het binnenlandsch bestuur Indië verlaten, zooals er weinige aan te wijzen zijn. Daarom kunnen wij het niet gelooven, dat de regering hem zal laten gaan.”

Het Bat. Nbl. van 24 April weet te vertellen, dat het 18e bataljon mede zal aangewezen worden voor de a. s. expeditie naar Bali.

Het zelfde blad weet verder mede te deelen dat er weer nieuwe onrust in **Korintji** heerscht, daar in den ochtend van 8 April de pasangrahan Soeji Penoe, waar de controleur overnachtte, van twee kanten werd

beschoten; 11 April bij Hiang, 12 en 13 April bij Penawar en Hiang de telegraaflijn werd gekapt en later ook op Sendaranagoeng van twee kanten levendig werd gevuld.

Uit de laatst ontvangen **Deli-Couranten** lezen wij:

Den 17en April had den eerste vergadering plaats van den **Raad der afdeling Deli**. De resident Ballot hield een korte toespraak, waarin hij de hoop uitsprak, dat er van uit deze nieuwe instelling, de vrucht van den geest des tijds, véél goeds moge groeien, nu eenmaal een aanvang is gemaakt met het geven van medezeggenschap in bestuurszaken aan de burgerij.

Den 18en April j.l. kwamen te Medan aan de assistent-resident van de Gajo- en Alaslanden en een luitenant van den topografischen dienst, die van Kota-Radja uit, onder dekking, een tocht hebben gemaakt binnendoor. Het laatste deel der reis werd gemaakt langs het Tobameer en van daar de Hoogvlakte over.

Onder den titel: „**Welke Koers?**” komt in de **Deli-Ct.** van 20 April een ingezonden stuk voor, waarin protest wordt aangeteekend tegen het door den tegenwoordigen resident van Sum. O. Kust gevolgde systeem van uitsluiting van niet-adellijke Inlandsche kinderen, van de Gouvernements-school.

Het geval heeft zich namelijk voorgedaan, dat de toelating geweigerd werd van een Inlandsch kind, wiens ouders in staat waren het minimum schoolgeld te betalen. De schrijver vraagt: of men hier wellicht weer te doen heeft met een geval van *économie de bonts de chandelles*, of dat men bevreesd is voor te grooten toeloop?

Het wordt nu toch hoog tijd, vindt S. zeer terecht, dat de „ethische” politiek ten opzichte van Indië wat verder ga dan geschermd met dikke woorden, dat men eens breke met den dwazen trots, die den Inlander, omdat hij maar Inlander is, stelselmatig van kennis, speciaal van die der Nederlandsche taal, ontbloot houdt. De tijd, toen de scholen alleen voor adellijke kinderen bestemd waren, ligt immers reeds lang achter ons!”

De **Deli-Courant** van 21 April weet te vertellen, dat de kolonel **van Loenen** in Juni met pensioen gaat, dat de heer **van Rees** is ontheven van de waarneming van het ambt van directeur van Binnenlandsch Bestuur, en dat het lid **La Chapelle** is benoemd tot voorzitter der Rekenkamer.

Verder dat benoemd is tot commandant der 4de afd. op Java, de kolonel **van der Wedden**.

De schrijver der **Bat. Nouvelles** in het **Soer. Hbl.** weet het volgende te vertellen over **Atjeh** en den toenemenden twijfel aan het doeltreffende van het beleid aldaar:

„Ook acht ik aanstaande een krachtige actie in Atjeh, om een désaveu te geven aan de zwartgallige, doch veldwinnende meening in het vaderland, dat de Atjeh-zaak onder het tegenwoordige militaire régime achteruitgaat.

Uit goede bron weet ik dat zelfs aan het departement van koloniën ongerustheid bestaat omtrent Atjeh. In det oonaangevende indische kringen in den Haag spreekt men het onomwonden uit, dat wij in Atjeh hard achteruitgaan en men is al begonnen te critiseeren de keuze van den heer van Heutsz tot gouverneur-generaal op een tijdstip, dat zijn taak als gouverneur van Atjeh nog lang niet voltooid was.

Men komt met die critiek wel wat laat, nadat de verheffing tot landvoogd van Atjeh's gouverneur destijds bij outsiders en insiders algemeene instemming heeft gevonden.

Maar de indische regering zal wijs doen rekening te houden met de meening in Holland. Daar en niet hier wordt de indische politiek gevoerd.”

We hebben hieraan nog het volgende toe te voegen: Wie het doen voorkomen dat in Atjeh ook thans weder met den gouverneur het systeem wisselde, zijn blijkbaar niet op de hoogte van den toestand en kennen zeer zeker den tegenwoordigen landvoogd niet. Wordt dan ook onder een krachtiger actie verstaan het gebruik van meer troepen, dan zijn we volkomen overtuigd dat de correspondent van het **Soer. Hbl.** de plank misloeg. Bovendien gelooven we niet aan de ongerustheid welke bij het departement van koloniën zou heerschen met betrekking tot den toestand in Atjeh. Men is daar te goed ingelicht om niet te weten dat, over 't geheel genomen, van achteruitgang allerminst sprake is. Bovendien zou het wel wat heel sterk zijn als men bij dezen gouverneur-generaal in Nederland de leiding zou gaan nemen in Atjeh-zaken. Men moge in de toonaangevende kringen in het Haagje „de indische politiek” voeren en juist in die kringen mogen heel wat haters en benijders van den tegenwoordigen onderkoning schuilen, nog is minister Fock een te verstandig man om zich door politieke tinnegeters te laten verleiden tot een dergelijk aanmatigend optreden.

Een Indisch commissie voor handel en nijverheid. Den 28sten April wordt te Batavia een vergadering gehouden onder praesidium van den wd. directeur van O., E. en N., ten einde te komen tot de instelling van een Commissie voor handels- en nijverheids-aangelegenheden.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Koloniale Staten hebben hun Voorloopig Verslag op de blegrooting voor 1907 ingediend en egelijk met het overzicht daarvan bracht de mail ons de nummers van **Onze West** met het uittreksel

uit de Memorie van Antwoord op bedoeld verslag. Wij zullen ons met het oog op de plaatsruimte bepalen tot enkele aanhalingen uit laatstgenoemd stuk waaruit dan tevens blijkt tot welke opmerkingen de begroting der Koloniale Staten aanleiding gegeven heeft.

Ten opzichte van de richting, waarin het financieele beleid moet worden gevoerd, oordeelt de gouverneur: „dat elke niet bepaald noodzakelijke uitzetting der uitgaven, vooral der jaarlijks terugkerende, moet worden tegengegaan;

dat daarentegen geen uitgaven mogen worden achterwege gelaten, die op goeden grond als productief zijn te beschouwen, hetzij doordat ze op krachtige, zij het geleidelijke, wijze strekken tot versterking van het economisch weerstandsvermogen der bevolking, hetzij doordat ze schier dadelijk hunne rente en aflossing borgen;

dat naar vermeerdering van de koloniale ontvangsten moet worden gestreefd, waar kan worden aangenomen dat die zonder overmatige belasting van beroep of bedrijf kan worden verkregen.

Hij meent ook op die wijze te mogen verstaan hetgeen in het begin van het Voorloopig Verslag als algemeen gevoelen wordt medegedeeld, namelijk dat zooveel mogelijk moet worden gestreefd naar evenwicht in de Begroting.

Evenwicht in absoluten zin, zóó dat de kolonie hare financieele vrijheid heeft en het Moederland geen subsidie schenkt, acht hij wel het doel, waarnaar moet worden gestreefd, maar waarvan vaststaat dat het eerst na een reeks van jaren kan worden bereikt, langs den weg van moederlandschen steun. Daarentegen acht hij het plichtmatig en noodzakelijk dat zoo spoedig mogelijk evenwicht wordt verkregen tusschen de koloniale geldmiddelen en de uitgaven van het koloniale huishouden in engen zin; een evenwicht dat verbroken werd niet alleen door achteruitgang of tragen voortgang der middelen maar ook door eene sterke uitzetting der gewone uitgaven.

Tot het bevorderen en betrachten der zuinigheid heeft hij kort na zijn optreden een ernstig beroep gedaan op alle personen en lichamen, die een deel van de koloniale geldmiddelen beheeren en die op de uitgaven invloed kunnen uitoefenen. Elk voorstel tot een maatregel, welke de zuinigheid kan bevorderen, zal worden overwogen en uitgevoerd, indien blijkt dat de nadeelen niet de voordeelen zouden overtreffen, of met andere woorden dat de zuinigheid niet de wijsheid zou bedriegen.

Omtrent het verloop der cacacrisis werden door het bestuur in het begin van April uit Coronie en Saramacca gunstige of bevredigende berichten ontvangen, maar overigens waren de berichten uit de districten weinig bemoedigend.

Omtrent de oprichting van een of meer centrale suikerfabrieken kan nog geen nadere mededeeling worden gedaan. De grondslag van het plan der Commissie, dat de instemming der Koloniale Staten verwierf, is de krachtige steun van gouvernementswege aan een particuliere financieele combinatie. De gouverneur is met den minister in overleg getreden o. a. over de vraag: hoe geoordeeld moet worden over de bereidwilligheid van financiers, om zich in dergelijke ondernemingen te interesseeren en over de voorwaarden, waarop dit zou kunnen geschieden.

De wenschelijkheid eener herziening van de regeling der vergoeding voor reis- en teerkosten van ambtenaren werd reeds door het bestuur ingezien en zulk eene herziening was reeds in voorbereiding.

Den 9en Februari II. ontving de gouverneur van de geneeskundige commissie een voorloopig rapport omtrent haar onderzoek naar de oorzaken van de kindersterfte en de maatregelen tot beperking van het aantal levenloos geboren. Daaruit blijkt dat op een totaal van 1205 geboorten te Paramaribo in 1905, 328 kinderen, w. o. 36 levenloos, geboren werden met, 878 kinderen, w. o. 107 levenloos, geboren werden zonder bevoegden bijstand. Het percentage der levenloos geboren was dus in beide omstandigheden abnormaal hoog, 11 en 12 percent. Deskundige bijstand alleen zal hier naar het oordeel van den gouverneur niet baten.

Voor de vervulling van de betrekking van gouvernementssecretaris is de keuze gevallen op den heer G. I. Staal, die dan vermoedelijk voor een drietal jaren naar Suriname zal worden gedetacheerd.

Beperking van het aantal districts-commissarissen acht de gouverneur niet mogelijk, zonder verhooging der bezoldiging van de ambtenaren, wier handhaving in de op te heffen districten zou noodig blijken, waardoor een goed deel van de bezuiniging, die men dacht te verkrijgen, weder zou worden verslonden.

De gouverneur acht het gewenscht het personeel waar mogelijk uit de in de kolonie aanwezige krachten te recruteeren, doch meent dat uitzending van personeel uit Europa niet kan worden vermeden, zoo bij den dienst der koloniale vaartuigen als bij het bouwdepartement en de koloniale spoorwegen, wijl in de kolonie niet altijd of nog niet over elementen kan worden beschikt met voldoende praktische of technische ervaring.

De verlosregeling met al wat daaraan verbonden is, zal weldra een onderwerp van studie uitmaken.

De gouverneur acht detachering van koloniale ambtenaren met verlof bij een of anderen tak van dienst of inrichting in Nederland zeer in het belang van den kolonialen dienst, wanneer zij althans plaats vinden met personen, die waarborgen geven dat zij daardoor hun kennis vermeerderen en hun blik verruimen; en

hij meent daarom dat de begroting de gelegenheid tot dergelijke detacheringen moet geven.

Het rapport van de commissie, ingesteld om van advies te dienen inzake de wenschelijkheid van het rustend maken der schutterij te Paramaribo en der gewapende burgerwacht in de districten, benevens omtrent de vraag wat in bestuurswege zou kunnen worden gedaan om, bij het rustend maken der schutterij enz. het oprichten van vrijwillige weerbaarheids korpsen te bevorderen, is nog niet verschenen.

Een voorstel voor een bedrijfsplan, ten aanzien van het boschwezen, is wel in behandeling, doch niet zoover gereed dat het thans reeds tot grondslag van een crediet-aanvraag kan dienen.

Bij den tegenwoordigen stand der geldmiddelen kan niet gedacht worden aan het in het leven roepen eener hogere burgerschool met drie- of vijfjarigen cursus.

De gouverneur is gaarne bereid te overwegen in hoeverre het wenschelijk moet worden geacht den inspecteur van den landbouw van zijne werkzaamheid ten behoeve der kolonie Curaçao te ontheffen, ten einde hem de gelegenheid te geven zich geheel te wijden aan de kolonie Suriname.

Het terrein van den cultuurtuin is volgens den inspecteur van den landbouw zeer geschikt voor het doel.

Het bestuur van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap heeft zich tot de Minister van Koloniën gewend met het verzoek het daarheen te willen leiden, dat op de Surinaamsche begroting voor 1907 een bedrag van f 20.000.— worde uitgetrokken voor een vijfden onderzoekstocht in het onbekende binnenland der Kolonie, onder voorwaarde dat de overige kosten van dien toch worden gedragen door het Genootschap, hetzij alleen, hetzij met andere vereenigingen tezamen.

Vermoedelijk zal de Surinamerivier als uitgangspunt worden gekozen en van daar in het stroomgebied der Corantijn worden overgegaan.

Het ligt in de bedoeling, zoo mogelijk, in de eerste helft van 1907 dezen vijfden, bij gunstigen afloop, laatsten onderzoekstocht te doen ondernemen.

Naar aanleiding van de klachten betreffende het Tout lui faut-kanaal wordt opgemerkt, dat het werk nog niet geheel voltooid is en waar bestaande gebreken zich voordoen, deze zooveel mogelijk worden verholpen.

Algemeene Berichten.

Koloniaal Museum.

De jaarlijksche vergadering van den Raad van het Koloniaal Museum is thans definitief vastgesteld op Zaterdag 2 Juni 1906 te Haarlem.

De heer Mr. J. H. Abandanon, laatstelijk in Ned.-Indië directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid zal naar aanleiding der door hem op Java ingestelde enquête, ter vergadering zijn denkbeelden ontwikkelen over de middelen, welke van Staatswege in het werk zouden zijn te stellen om in de inlandsche maatschappij op Java en Madoera uijverheid en handel tot bloei te brengen en daarnaast ook de Kunst en Kunstnijverheid te bevorderen.

Ter gelegenheid der jaarvergadering zal in het Museum eene kleine tentoonstelling gehouden worden van de natuurlijke producten der Nederlandsch West-Indische eilanden, voornamelijk van de schoone verzameling door Mevrouw van Grol te St. Eustatius bijeengebracht.

De aanval op Bonto Batoe.

De correspondent te Batavia van het „N. R. Ct.“ seint: Op den 12den dezer vertrok Michielsen met zijn staf naar Garoetoe. Den 13en kwam hij aldaar aan. Den volgende dag vond hij alle toegangswegen naar Bontobatoe versperd.

Den 16en werd de aanval ondernomen met vier compagnieën, een sectie marinegeschut, een detachement genie en marechaussee. te zamen 450 man. De versterkingen waren buitengewoon sterk, étagegewijze 300 meter hooge rots. De vijand verdween na bestorming aan drie zijden van de ongenookbare grotten. De stellingen blijven bezet. De vijand liet achter 41 dooden en gewonden en 8 gevangenen. Onzerzijds gevangen, gesneuveld of gewond 15 onderofficieren en minderen. Licht gewond de luitenants Berckenhoff en Pape, en 17 man.

Bij het Departement van Koloniën is ontvangen het volgende aanvullend telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederl.-Indië betreffende de vermeestering van de rotsstelling Bonto Batoe in het landschap Doeri op Celebes (zie Staatscourant van 22 Mei jl., no. 118):

„Bij Bonto Batoe zijn behalve reeds geseinde verliezen onzerzijds gesneuveld 4 en gewond 29 inlanders. Vijand liet in onze handen 37 dooden, 4 gewonden en 8 gevangenen. Voornaamste hoofden van het verzet zijn gesneuveld. Versterkingen zijn geslecht.“

Grensregeling Brazilië—Suriname.

De Minister van Buitenlandse Zaken heeft aan de Kamer voorshands mededeeling gedaan van den inhoud der artikelen van het op 8 dezer te Rio-de-Janeiro gesloten tractaat met Brazilië wegens de grens tusschen dat land en Suriname.

De grens wordt, blijkens art. 1, gevormd door de scheidingslijn der wateren tusschen het bekken van de Amazone, ten Zuiden, en de hekkens der Noordwaarts in den Atlantischen Oceaan uitlopende wateren.

Zoodra zij dit oirbaar zullen achten, zoo bepaald art. 2, zullen beide Regeeringen commissarissen benoemen voor de demarcatie van de grens.

De contracteerende partijen verbinden zich bij art. 3

voorkomende geschillen omtrent de toepassing van de overeenkomst te onderwerpen aan het Hof van Arbitrage. In elk bijzonder geval zullen partijen bij compromis aanwijzen het onderwerp van het geschil, de uitgestrektheid der volmacht van den arbiter enz.

Panama-kanaal.

Washington 16 Mei. — De commissie uit den Senaat voor het inter-oceanisch kanaal heeft bij stemming zich voor de constructie van een open kanaal uitgesproken.

Van Vreemde Koloniën.

Het toerisme in Hawaii. Een half miljoen dollars in de maand d. i. vijftien miljoen gulden in het jaar. Dat is de enorme som, die de Sandwich-eilanden over een jaar of zoo hoop binnen te krijgen van de oeristen, die de kolonie bezoeken zullen, tengevolge van de actieve propaganda van het Propaganda-Comité. Nu reeds wordt het bedrag door de toeristen in de kolonie onder de menschen gebracht op 150000 dollars in de maand geschat, maar dat is naar men meent te mogen aannemen nog slechts een begin. Er is geld moeten worden uitgegeven om dit resultaat te bereiken, maar het geld werpt ruime winsten af, en een uitgebreide campagne wordt op touw gezet om de eilanden nog meer bekend te maken.

De Pacific Commercial Advertiser van den 14en Maart II. meldde dat in een vergadering van het Propaganda-Comité werd voorgesteld om de havengelden geheel voor dit doel aan te wenden, daar de 1000 dollars 's maands uit dien hoofde door de Kamer van koophandel afgestaan niet toereiken.

Onder de middelen van het Comité is ook de opbrengst eener vrijwillige belasting van 4 dollar-centen per ton suiker, die uitgevoerd wordt.

Allen werken mede om het doel te bereiken en het resultaat belooft, gelijk aangegeven, de offers te beloonen.

Zou in dit opzicht ook niet wat voor Curaçao te bereiken zijn, dat zeker uit menig oogpunt den toerist zou kunnen bevredigen?

Hongersnood in Britsch Indië. Aan de Times ontleenen wij dat in de vorige week 483000 personen hetzij in arbeid hetzij door het verstrekken van voedsel moesten worden gesteund. Wat dit zeggen wil kan slechts beoordeelen wie indertijd nu zes jaren geleden het ontzettend relaas heeft gelezen van den laatsten grooten hongersnood in deze kolonie, toen ruim 11 miljoen menschen van wege het bestuur moesten worden onderhouden, maar miljoenen tengevolge van de, tegenover een ramp van zoo grooten omvang onvoldoende maatregelen omkwamen, zoodat er zelfs geen gelegenheid bestond om de duizenden en duizenden die langs de wegen op weg naar de groote steden kwamen te vallen te beschermen tegen de klauwen der aasgieren.

Kwam in 1900 de pest de ellende nog vergrooten, thans steekt allerwege de cholera het hoofd op.

Voor irrigatie in de noodlijdende streken heeft het engelsch indisch bestuur geen geld, dat opgezouten wordt voor de vervolmaking en uitbreiding van het leger, of in groote irrigatie-ondernemingen gestoken wordt, die ruime winsten afwerpen in de nieuw ontgonnen streken.

Fanatisme in Tunis. Het schijnt bij dat eene gevaltje van Kasryn niet te zullen blijven in het regentschap, wanneer de overheid niet zorgvuldig een wakend oog houdt op de dweepers, waarvan er legio in het land moeten rondwalen.

In het begin dezer maand is weder een marabout uit Marokko, Mohamed ben Brahim, te Bone in hechtenis gesteld, wegens het opruien der bevolking tegen het fransch bestuur en . . . tegen den bey. Ook tegen dezen laatste, want naar het oordeel der dweepzieken onder de mohamedaansche bevolking van zijn land, heeft de bey door het protectoraat eener ongeloofige natie te aanvaarden zijne rechten als heerscher verbeurd. De eene helft maakt evenwel aanspraak op die rechten voor den sultan van Turkije, de andere voor den sultan van Marokko, den cherif van Tez, den eenigen waren „emir en moumenin.“

Voor den nieuwen bey, die onlangs is opgetreden tengevolge van den dood van zijn voorganger, is het dus maar het verstandigst zich aan zijn beschermer toe te vertrouwen.

Katoen-cultuur in Indo-China. Het Comité voor koophandel en nijverheid van Indo-China heeft, gegeven het belang voor de katoen-nijverheid in het moederland om door de bevordering der katoen-cultuur in de eigen koloniën, zich voor de aanschaffing der grondstof onafhankelijk te maken van den vreemde, onlangs de aandacht gevestigd op de nu reeds in Indo-China aangetroffen katoensoorten.

De streken, waar de cultuur in die kolonie hoofdzakelijk wordt beoefend, zijn de provincie Than Hoa in Tongkin en het protectoraat Kambodja. Eerstgenoemde provincie kan 7800 tonnen katoen opleveren en voerde hiervan in 1900 200 tons uit, terwijl de uitvoer van Kambodja in 1901 1384 tons aan gezuiverde katoen bedroeg.

Reeds bij gelegenheid van de tentoonstelling te Hanoi in 1903 viel de aandacht op de uitstekende kwaliteit van een monster katoen, dat door een egenrener-inrichting te Pnom Penk in Kambodja was ingezonden.

Deze inrichting werd in 1890 door Fransche ondernemers op een eiland in den Mekong bij Pnom Penk opgericht, doch ging sedert in Chineesche handen

over. Zij is in staat dagelijks 1500 pikols ongezuiverde katoen te verwerken en levert daarvan 453 pikols aan gezuiverde katoen af. De oprichting dezer inrichting had ten gevolge dat de katoenproductie van Kambodja van 25 tot 30000 pikols in 1891 tot 120000 pikols in 1896 steeg.

De, in Kambodja verbouwde katoen behoort tot de herbacaën en is zonder eenigen twijfel uit Engelsch Indië afkomstig. De stapel is kort maar van goede hoedanigheid, zoodat de spinnerijen in Indo-China wegens den hooger prijs van deze katoen de voorkeur geven aan die uit Engelsch Indië. Het uitzaaïen heeft plaats na afloop der jaarlijksche overstromingen op de oogere terreinen langs den Mekong, die door het vallen van het water droog komen. Van de hoogte, die het water bereikt bij de jaarlijksche overstromingen, hangt dus het, met katoen te beplanten oppervlak in hooge mate af.

Deze wisselvallige factor zoowel als het ontbreken van goede middelen van verkeer, waardoor de eenige installatie te Pnom Penk niet in staat is geregeld door te werken, maken eene industriële exploitatie, cultuur en bereiding van den oogst in het groot, tot eene onmogelijkheid.

In het door het Departement van landbouw en koophandel in Indo-China uitgebracht verslag over de commercieele ontwikkeling der kolonie in het tijdvak 1897—1901 werd dan ook het volgende opgemerkt:

„Het is helaas! te vreezen dat deze cultuur, die zoo belangrijk zou kunnen worden voor Kambodja, geen vorderingen zal maken, zoolang zij uitsluitend in handen der inboorlingen zal zijn. Drooglegging en verzekerde, geregelde bevoeding van voor de katoencultuur geschikte terreinen zijn noodig. De daartoe noodige werken kunnen slechts door het bestuur worden ondernomen of door kapitaal krachtige maatschappijen, waaraan uitgebreide terreinen zouden moeten geconcessionneerd.”

Te Pnom Penk wordt ook het katoenzaad verwerkt tot olie en koeken.

In 1901 werden 55000 pikols ruwe katoen daar verwerkt tot 1.096 tons gezuiverde katoen, 78,5 tons koeken en 90,5 ton katoen-olie.

In 1900 bedroeg de waarde der niet-gezuiverde katoen 18 francs 25 de pikol en die van de gezuiverde katoen 68 francs 25 per pikol.

De katoen van Kambodja wordt voor drie vierden gezuiverd uitgevoerd, de rest gaat als ongezuiverde katoen het land uit. De gezuiverde katoen wordt bijna geheel door de Japansche markt te Kōbé geabsorbeerd.

De katoen-olie wordt tegen 8 à 9 piasters de 100 liters verkocht en hoofdzakelijk door Saigon en Tongkin genomen.

De koeken werden eertijds naar Nederlandsch-Indië uitgevoerd, doch worden nu te Saigon en in de omringeloniën verkocht.

De katoenafval wordt ook gebruikt en vind zijn weg naar China, om er te dienen voor opvulsel der winterkleding.

Geeft het vorenstaande in korte trekken een overzicht van de katoen-cultuur met name in Kambodja, het belang dezer cultuur voor de Europeesche industrie, wordt bepaald in de eerste plaats door de kwaliteit van het product.

De heer Maurice Hamelin deed in de Dépeche Coloniale van den 7en Januari II. eenige mededeelingen betreffende, door den bekenden industrieel van Granges in de Vogezes, Paul Ancel, genomen proeven met monsters katoen uit Indo-China, die hem ter onderzoeking waren aangeboden door het in hoofde dezes genoemd Comité.

Een monster katoen van Kambodja, met een stapel van 24 tot 25 millimeters, gaf den heer Ancel aanleiding tot de volgende conclusie:

„Van mindere kwaliteit, wat stapellengte en weerstandsvermogen betreft, dan Louisiana, kan men er, zij 't ook ten koste eenigmate van de productie, dezelfde soorten garens van vervaardigen. De draad is vrij regelmatig, alleen vertoont zij kleine witte knopjes, die moeilijk te verwijderen zijn, dan wellicht door een speciale inrichting van enkele machines in de spinnerij. . . Bijgevolg: het is een goede grondstof, die zich goed laat verwerken en een garen van goede kwaliteit kan opleveren.”

Deze katoen gaf alvorens te kunnen worden gesponnen een afval van 17 pct. tegen Louisiana een van 13 tot 14 pct.

Behalve dit monster werden nog specimen van Baria- en Phan-Tiet-katoen uit Indo-China onderzocht en van goede kwaliteit bevonden, doch werd geklaagd over weinig zorgvuldige behandeling blijkbaar bij den pluk en over onvoldoende zuivering.

INGEZONDEN.

AMSTERDAM, 16—5—'6.

Aan

de Redactie-Commissie v. h. Koloniaal Weekblad.
Geachte Commissie!

Het spijt me zeer, dat ook gij mij ongetroost moest laten. We zullen nu maar op de mail wachten. Ruim van opvatting, hebt gij mijn brief in het blad geplaatst. Dit was heel niet m'n bedoeling. Ik had hem anders niet zóó gesteld. Ik verwachtte 'n schriftelijk antwoord. Overigens, kwaad kan het niet.

Ik zond 'n sedert 'n artikeltje van K. W., den bekende, die zich afvraagt, waarom hij „zulke schandelijkheden niet naar het buitenland bericht,” opdat de openbare meening er 'n eind aan make. Dit, geachte Commissie, is een

ernstige vraag, die uwe volle aandacht verdient. Dagblad-correspondenten hebben soms óók 'n gemoed. En als ze zien, hoe 't eigen land zulke zaakjes behandelt, . . .

Ziet eens, ik heb nu van enkele jaren dit zeer onvolledig lijstje:

Koelieschandalen in Deli, (voor goed in den doofpot?)
het roosteren van Batoe-Batoe;
de heldentocht van het Grootkruis der Willemsorde;
het platschieten van Watampone (Boni, over de 1000 dooden);

de Gedangan-zaak;
de brandmerkliefhebberij op Banka;
het „laten baden” van gevangenen op Atjeh;
het „algemeen bekende” gebruik van Dum-dumkogels.

Dit zijn geen kleinigheden, als het mishandelen van anderhalven neger, niet waar? Wilde ik over deze dingen schrijven volgens temperament, dan kwam het koloniaal bestuur eenigszins gehavend voor den dag. Ik doe dit alleen bij uitzondering, als het geval hevig is. In al deze zaken is, zoover ik weet, nog geen recht gedaan. De meeste zijn zelfs, als het Madoera schandaal, in onze dierbare pers, eenvoudig verdonkeremaand. Zou het nu niet tijd worden, deze verschillende soorten van schurken eindelijk bij den kraag te pakken? Ik weet wel, dat onze Indische ambtenaren hoog en zéér hoog staan. Dus 't zit 'm ergens anders. Maar waar het dan ook zit, zoo de een of andere buitenlander met politiek doel een veldtocht tegen Nederland opent, zólijk tegen den Congo, moet gij u niet al te zeer verwonderen. Ik voor mij, zou hem niet te woord kunnen staan. Ik zou hem in veel gelijk moeten geven — zij 't dan, als Nederlander met verbeterden woede, Indien gij meewerkt tot het verschaffen van recht in deze en dergelijke zaken, zult gij het doel uwer vereeniging op nitnemende wijze bevorderen.

Uw bestendig lezer,
L. GRAPPERHAUS.

Pers-kroniek.

Inhoud: „Lasterpraatjes” tegen G. G. van Heutsz, o.a. door de Arnh. Courant overgenomen, in Het Handelsblad tegengesproken. — Briefwisseling tusschen het hoofdbest. A. N. V. met groep Ned. Antillen opgenomen in Neerlandia: rehabilitatie van den Brandstof — Oordeel over Bintang-Hindia. — Beschavingswerk op Curaçao. — G. P. Rouffaer over de Indische verzameling te Bergum in Het Vaderland.

De Arnh. Courant van 20 Mei meldt:

„Naar ons met zekerheid gemeld wordt, is generaal van Heutsz om persoonlijke redenen als Landvoogd van Ned. Oost-Indië afgetreden en zou aan den Gouverneur van Suriname den oud-Minister van Koloniën Idenburg, telegrafisch de opvolging op de Buitenzorgsche troon zijn aangeboden. Het gerucht van het heengaan van generaal van Heutsz was reeds eenige dagen geleden, in verband met een betreurenswaardig voorval, in den Haag verspreid en werd ook ons medegedeeld, maar wij hadden daarvan nog geen melding gemaakt, omdat de bevestiging daarvan op zich liet wachten.

Het Handelsblad deelde daarentegen een paar dagen later mede: „Dat geruchten hier te lande verspreid over het aftreden van den heer Van Heutsz zijn overgewaaid uit Batavia, waar in de laatste weken allerlei kwaadaardige praatjes omtrent den Landvoogd de ronde deden. Op grond van inlichtingen door ons ingewonnen, meenen wij de stellige verzekering te mogen geven, dat de — zeker niet door vrienden van den heer v. H. uitgestrooide — praatjes van allen grond ontbloeit zijn.

Het komt ons niet onwaarschijnlijk voor, dat maatregelen tot betuigeling van misbruiken door den Gov.-Generaal verordend, tot een lastercampagne tegen hem aanleiding hebben gegeven.”

In het Mei-nummer van Neerlandia het orgaan van het Algemeen Nederlandsch Verbond, is opgenomen de briefwisseling tusschen de Groep Nederlandsche Antillen en het Hoofdbestuur naar aanleiding der opneming in Neerlandia van het artikel „Het verval van Curaçao”, dat in de kolonie zoo groote verontwaardiging teweegbracht en de groep Nederlandsche Antillen zelfs aanleiding gaf haar vertegenwoordiger in Nederland, den heer A. E. J. Van den Brandhof, als zoodanig ontslag te verleen.

De brief van het Groepsbestuur eindigt met de woorden: „Niet alleen de Groep „Ned. Antillen” doch het geheele Curaçaosche Volk verwacht van het Hoofdbestuur, dat, nu het Neerlandia voor deze lage daad beschikbaar stelde, voor die beleediging genoegdoening zal verschaffen.

Wij verwachten dat het eerste middel daartoe zal zijn het woordelijk opnemen in Neerlandia van het verslag dezer vergadering en alles wat de Curaçaosche pers over deze zaak geschreven heeft of nog zal schrijven.

Mocht het Hoofdbestuur niet genegen zijn te voldoen aan onzen wensch om onze grieven te herstellen dan zal de Groep „Nederlandsche Antillen” na haar kort doch eervol verleden niet langer kunnen blijven bestaan.

en geeft tot besluit den wijzen raad:

„Laat deze brief niet verkeerd door u worden begrepen, verschil van inzicht is mogelijk bij eerlijk bedoelen van weerszij. Het Hoofdbestuur waardeert het zeer, dat waar een orkaan bij u heeft gewoed, Uwe groep vast is blijven staan. Dat is een bewijs van haar hechttheid. Die hechttheid kan niet anders zijn verkregen dan door de overtuiging dat Curaçao door en met het A. N. V. een betere toekomst kan tegemoet gaan, door de overtuiging bovenal dat wij Nedeelers samen hebben te arbeiden aan eenzelfde taak. Beter verweer tegen het artikel van Y. had zij waarlijk niet in een boekdeel kunnen geven. Curaçao staat thans vast! Laat het zoo blijven, ook als gij den man mocht missen, die de ziel

is uwer Groep. Het zal blijken, dat deze schok heeft getoond wie dan leider zal kunnen zijn.

„Moge de band tusschen Groepsbestuur en Hoofdbestuur onverzwakt blijven; gij vraagt vrouwen voor u, het Hoofdbestuur voor zich. Dat eert ons beiden en zal u allengs tot de overtuiging brengen dat gij tot uw leedwezen onrecht hebt gedaan aan waarlijk niet den minste uit zijn midden.”

In den brief van het hoofdbestuur staat dat de heer Van den Brandhof zelf van den beginne af de plaatsing van het bewuste artikel heeft ontraden, om geen enkele andere reden evenwel dan dat het een onevenredig gevolg zou hebben. Slechts voor de gronden van de anderen is hij bezweken, dat verschil van meening over Nederlandsche toestanden, mits eerlijk bedoeld, niet mag worden gesuoord, en dat dit een algemeene waarheid is, waarop Curaçao geen uitzondering mag maken; dat strijd daalt en dat een ongerechtvaardigde aanval niet den aangevalenet deer maar den aanvaler zelf.

Van den heer P. A. Euvens het vervolg op zijn verweer „Het Beschavingswerk op Curaçao”. Hierover, alsook over een artikel desbetreffende in De Maasbode de volgende week nader.

Naar aanleiding van het stuk van Abdul Rivaï in het Koloniaal Weekblad van 3 dezer, lezen wij in dezelfde Neerlandia:

„De bewering van den heer A. R. omtrent de meerdere toenadering tusschen Hollanders en Inlanders mocht als een merkwaardige uiting niet onvermeld blijven. Toch moet daaraan niet al te veel waarde worden gehecht. Dat Inlanders, die in Holland komen om te studeeren, daar vriendelijk worden bejegend, ligt voor de hand; onwillekeurig worden die Indiërs min of meer als gasten beschouwd; in ieder welmeenend en beschaafd mensch ligt de neiging een vreemde, waar deze, in den aanvang vooral, eenigszins hulpbehoevend is, voort te helpen en wanneer die vreemde dan een naar wetenschap en kennis strevend mensch blijkt te zijn, dan zal die natuurlijk neiging tot bescherming, in sympathie, in vriendschap kunnen overgaan. In In Indië staan de Hollanders tegenover de massa Inlanders echter anders, daar blijft altijd iets over van het besef, gezaghouden; bovendien heeft ieder daar meer z'n eigen kring, z'n eigenaardige leefwijze; daar komt de gaping tusschen aziatisch denken en europeesche opvatting telkens voor den dag. Toch zijn de voorbeelden van toenadering, van sympathie, van vriendschap bij nadere en voortgezette kennismaking, vele.

Maar het moet nimmer vergeten worden, die neigingen ontstaan slechts tusschen Hollanders en een klein deel van de Inlandsche maatschappij, n.l. de ontwikkelden, de meest Europeesch beschaaiden; de groote massa der Inlanders blijft den Hollanders nog vreemd, al wordt ook bij de laatsten meer en meer het besef levendig, dat de Inlanders, al ware 't alleen maar om hen economisch sterker te maken, recht hebben op voorlichting, onderwijs en zedelijke steun.

Dat de Bintang Hindia er toe kan bijdragen, den gezichtskring harer lezers te verruimen, dat dezen er wat uit zullen leeren, wie zal 't ontkennen? Voor de aankweeking van genegenheid, van oprechte waardeering zijn nog andere middelen noodig; of het Indische volk de Hollanders thans reeds als zijn welmeenende vrienden beschouwt en otkent is zeker nog wel aan twijfel onderhevig; laat ons zeggen dat de banen daartoe nu geëffend worden. Dat de heer Abdul Rivaï en zijne ontwikkelde vrienden tot het aankweken dier goede gezindheid het hunne willen bijdragen kan niet anders dan met groote ingenomenheid worden begroet.

Lazen wij een paar maanden geleden in Het Vaderland het volgende berichtje:

— „Het voormalige postkantoor te Bergum, is aangekocht door den heer K. v. d. Meulen, onderwijzer in Oost-Indië, Bergumer van geboorte. Deze zal het gebouw inrichten als museum, vooral van voortbrengselen uit Insulinde.”

thans schrijft de heer G. P. Rouffaer na een bezoek aan dat museum, in hetzelfde blad, van 22dezer (ochtend en avondeditie o.a.:

We zijn naar Bergum gekomen . . . om een lesje te krijgen in goeden smaak en een nog veel kostbaarder les ter oplossing der moeilijke quaestie hoe een Indisch-ethnografisch Museum kan ingericht worden vol stille intimiteit.

Vier kamers, niet hoog van verdieping en daardoor zonder het zaal-achtige dat in Musea wel plechtigheid maar geen warmte brengt. Mooi, ruim licht echter van meer dan een zijde, gezellig te vermeederen of te dempen door half-hooge schuifdijntjes van gele zijde, schuivend langs koperen stangen.

Maar dan die mooie, diepe, stille achtergrond van de drie kamers — twee gelijkvloers, en één op de eerste verdieping — waar de Indonesische verzameling ten toon staat! Donkerblauw doek op de wanden als behangsel, rustig in de hoeklijnen overal omlijst met vergulde biezen.

Een waarachtige vondst, deze diep eenvormige kleur, door het vergulde lijstwerk sterker sprekend gemaakt! Want daardoor ook worden de toonkasten in die kamers sierlijk gedragen en tegen dat blauwe behangsel-doek komt in het koperwerk in het warm-bruine djati-hout, dat voor alle toonkasten gebruikt is, weer zoo heerlijk uit als ik nooit tevoren gezien had, zelfs niet gedacht, dat blauw en bruin en koperkleur zóó mooi konden harmonieeren.

Onder, gelijkvloers, allereerst de koperkamer. En juist deze al dadelijk is een volledig succes. Want in deze kleine ruimte — een kabinet zouden wij zeggen, aan den straatkant — is de harmonie van de metalen geelkoperkleur tegen het donkerblauw behangsel-doek verbeterlijk; en staan daarbij een 35tal werkstukken te kijk,

die meesterwerk zijn in hun soort; o. a. Drie garoedslampen en een paar prachtige schenkbladen, stukken, die getuigen wat een plastische kracht er in de Javanen nog leefde, nog vijftig, zestig jaren geleden. Want heel veel ouder zullen ze niet zijn. En gelukkig dienen zulke meesterwerkjes ook tegenwoordig weer tot voorbeelden, waarop men doorgaat.

En zoo is er meer bijzonders in deze kamer, al zijn dan ook deze vijf nummers er verreweg de zeldzaamste. Maar het allereerste in deze koperkamer blijft dan toch weer het geheel, de totale indruk van al dat gele glanzende messingmetaal tegen het donkerblauwe fond, waardoor zelfs personen — die zooals ikzelf — wel eens wat hadden tegen al dat koperen goed, dat thans misschien wel het allermeeeste gevraagd wordt door het Europeesch-Indische publiek, bekeerd zijn tot de erkenning, dat de heer Van der Meulen ons heel laten zien hoe dat wezenlijk tot zijn mooie recht komt.

De wapenkamer valt minder in des schrijvers smaak maar des te meer de *Zuiderbovenkamer*, waarvan hij o. m' vertelt:

Hier zijn tal van verschillende Indonesische voorwerpen bijeengebracht, en naast elkaar groepsgewijze tentoongesteld. Wat een rust heerscht hier echter in al die verscheidenheid; hoe prachtig vindt men hier een gevulde stilte, een rustigen rijkdom, een harmonie-geworden afwisseling.

En wat een schatten weer in die kasten! Zeker, er zijn talrijke soorten die of niet, of schaars vertegenwoordigd zijn. Van Atjeh-weefsels weinig maar; van Balische zijden doeken ook niet veel; van mooie batik's dito; van katoenweefsels uit de Timor-groep zelfs opvallend weinig. Doch wat er is, is exquis. En onder die exquisite zaken enkele prachten van stukken. Een tjinde doek uit Bangka, die een verrukking is; een dergelijke tjinde-hoofdhoek daaronder, heerlijk teeder van kleur; een Balinese andere tjinde — of zou het Voorindisch werk wezen? — met gele leeuw-figuren en wit-gehouden olifanten, schitterend mooi. Dit zijn er wel drie meesterstukken, van allereersten rang.

Ten slotte, na ook eene *Chineesche kamer* te hebben beschreven, komt hij tot het besluit:

Maar de groote en zeldzame les, die de heer Van der Meulen geeft aan alle directeuren van ethnografische musea, die naast liefde voor de wetenschap, óók liefde voor kunst gevoelen, is deze: „Werk met kleine kabinetten voor uwe wezenlijk-mooie zaken; werkt met stemmige achtergronden, dragend van kleur; werkt met toonkasten, die zelve ook gedragen worden door die stemmige kleuren“; maakt geen volte, doch behoudt ruimte, hier en daar zelfs leeg wandpaneelen, waardoor rust behouden blijft tusschen allerlei voorwerpen, die anders licht uit zichzelf drukte zouden veroorzaken.

Maar vooral, vooral nogmaals: „werkt met kleine, intieme kabinetten voor uw mooie zaken!“ Denkt er aan, dat óók in ons Rijksmuseum de kleinere Hollandsche schilderijen met al hun intimiteit en stilte zóó alleen tot hun recht zijn gebracht.

Waarlijk, de tocht naar Bergum op heden is geen ijdele geweest. We hebben en genoten en geleerd, door hetgeen de heer Van der Meulen zoo ganschelijk uit eigen drang, in volle toewijding en uit volle liefde voor het Indische schoon bijeengebracht heeft.

Jammer, dat Bergum zoo in een der niterste hoekjes van ons land ligt en het voorkomen daardoor minder bezocht zal worden dan nuttig en wenschelijk zou zijn, maar aan den anderen kant is het een heusehelijk feit, dat juist in het verre Noorden van Nederland waar de belangstelling voor Indië het koudst is, d'ze schatkamers zeker verwarmend op het gemoed der bezoekers uit die streken zullen werken.

Voorname inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Internationales Archiv. für Ethnographie Bd. 17.

Heft V & VI.

Het paard in de Gorontalo'sche landschappen, door G. W. W. C. Baron van Hoëvell. — H. Chevallier: Les charriens des Indes néerlandaises (met platen). — Dr. J. D. E. Schmeltz. Beiträge zur Ethnographie von Neu Guinea (mit Taf. und Abb.). — J. Wolterbeek Müller: De Manpurenké-feesten in de Minahassa. Enz.

De Economist Mei 1906.

Zur Handelsbilanz des Niederländischen Ost-Indien.

De Indische Mercur. 22 Mei 1906. No. 21.

In- en uitvoeren van Java in 1905. — Surinaamsche Brieven. III. Humus als een factor van vruchtbaarheid van den bouw bodem, door Jhr. Mr. C. H. J. van Haeften. Bijlage A: Over de werking van mangaan-verbindingen op planten. Bijlage B: Over bemestingsproeven met Melasseschlempevlinder. — De steenkolen-exploitatie op Poeloe Laoet. — Nederlandsche Handelmaatschappij. — Over de Cultuur der kokaplant, in 't bijzonder op Java. — Verslagen van Maatschappijen. — Uit Consulaire Verslagen. — *Technisch Bijvoegsel*.

Eigen Haard. 19 Mei 1906. No. 2.

Memboro op Soemba, door D. (met afbeeldingen).

Teysmannia 1906. Afl. 4.

Het nut eener rationneele grondbewerking (slot) door C. de Savornin Lohman. — Heesters in den tuin, door H. J. Wigman. — Over het uitzuren van den grond, door L. G. den Berger. — De klappercultuur in het regentschap Karang Anjar. — Verdelging der schildbladluus op de Djamboebol. — Koffieschillen als meststof. — De

verandering van het alcaloïd der cocobladeren met den onderdom van het blad, door Dr. A. W. K. de Jong. — Uitkomsten van de in 1905 verrichte aftappingsproeven met Hevea brasiliensis in den cultuurtuin te Tjikeuneh verkregen. Enz.

Weekblad voor Indië. No. 50-51.

De kunst om te reizen, door M. van Geuns. — Een

goed voorbeeld [in zake bestrijding van malaria], door Dr. J. Groneman. — A. F. van Beek Jr. (met portret en foto). — Medan in woord en beeld (met foto's), door F. — Indische indrukken, door Carlo. — De regentsdochter, roman van Victor Ido. — Semarang's burger-vader, door M. van Geuns. — Het Chineesche onderwijs in Indië, door Henri Borel. — De Gemeenteraad van Soerabaja (met foto). Enz.

F. VORST, Prinsestraat 103. - Noordeinde 155.

Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.

Steeds voorhanden prachtige grove
Jupon- Java- Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEFOON 2785.

Zeist - Holland Malaria vrije streek.

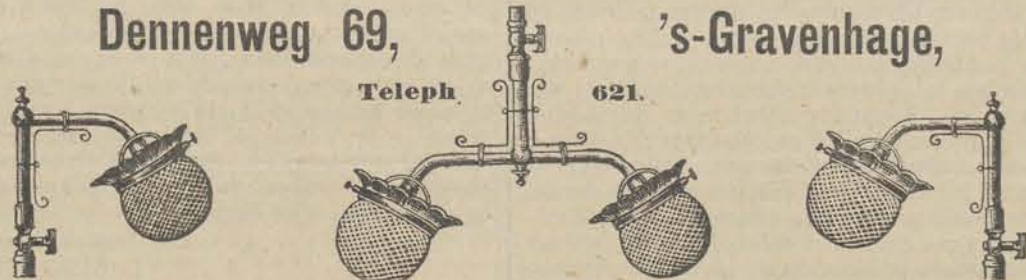
Kinderpension „ZOMERVREUGDE“.

Uitstekende verpleging, groot huis, ruime kamers, mooie tuin, onmiddellijk bij hoog en laag opgaande **dennenbosschen**.

Beleefd aanbevelend,

Dames P. VISSER en W. FLEMMING.

De N. V. Maatschappij „ASTRA“, Dennenweg 69, 's-Gravenhage,

beveelt zich beleefd aan voor: den **aanleg** en de **herstelling** van GAS-, WATER-, ELEC-TRISCHE- zwak- en sterkstroom leidingen, **polijsten**, **vergulden**, **vernikkelen** en **herstellen** van metalen voorwerpen; ook wat tot het Smidsvak behoort, leveren van KAP-, KROON-, KANTOOR en ELECTR. LAMPEN met diverse kappen en **korallen** randen. Voorts wordt de aandacht verzoekt voor de Specialiteit in **ALUMINIUM KEUKEN-GEREEDSCHAP**, tot zeer scherp gestelde prijzen.

Dit artikel is in deugd- en duurzaamheid of prijs onovertroffen.

Complete CLOSETS, FONTEINEN, ZINKEN, GEEMAILLEERDE en STALEN BAD-KUIPEN met en zonder Geysers voorhanden.

Prima GASGLOEILICHTKOUSJES, GLASWERK enz.; GASCOMFOREN in verschillende modellen WEEGSCHALEN, GUMMISPONSSEN, GASLANG in metaal en gummi.

Onderhouden van gasgloeilichten tegen zeer billijke voorwaarden. Kousjes ook voor de verschillende **hangende** lichtsoorten zijn in voorraad, riekend licht wordt onmiddellijk verholpen.

Orders voor Indië worden spoedig en tot de goedkoopste prijzen uitgevoerd.

Een der directeuren was jaren lang in den handel op Java, zoodat alle gewenschte inlichtingen kunnen worden verschaft aan hen die van of naar Indië vertrekken.

Vraagt prijsopgaaf.

Lyro-Barlock Comp. Maatschappij

75 Wagenstraat 75, Den Haag.

TELEFOON 3544.

AMSTERDAM: Damrak 18. ROTTERDAM: Agniesestraat 79.

Groote Reparatie-Inrichting
op INSTRUMENTAAL en TECHNISCH GEBIED.

Nouveautés

75 Wagenstraat 75, Den Haag.

1e kwal Machines en Platen.

Platen vanaf f 0,45

en Machines vanaf f 8,75.

Alle soorten oude en gebroken Platen worden ingeruild en opgekocht.

Groote keuze in
Nouveautés

Muziekinstrumenten, Fotogra-

fietoestellen, Geweeren, Electrotechnische- en Sportartikelen enz.

L. F. WAGNER & Co.
Gramophon-Export.

Oranje-Hôtel.
Nijmegen.

Speciaal ingericht voor Indische families.

